

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kriminalita mládeže a výchova

Youth Crime and Education

STUDIJNÍ PROGRAM

Specializace v pedagogice

STUDIJNÍ OBOR

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

VEDOUCÍ PRÁCE

Doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.

KLIMEŠ

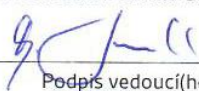
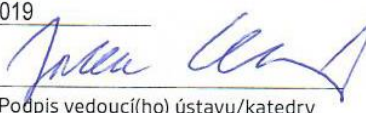

JAN

2019

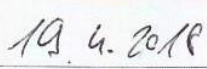
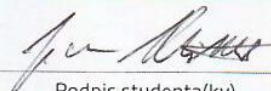
I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení:	Klimeš	Jméno:	Jan	Osobní číslo:	456735
Fakulta/ústav:	Masarykův ústav vyšších studií (MÚVS)				
Zadávací katedra/ústav:	Oddělení pedagogických a psychologických studií				
Studijní program:	Specializace v pedagogice (B7507)				
Studijní obor:	Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku (7507R056)				

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:	Kriminalita mládeže a výchova		
Název bakalářské práce anglicky:	Youth Crime and Education		
Pokyny pro vypracování:	Cílem bakalářské práce bude s oporou o analýzu odborné literatury a dosavadní empirická šetření popsat a klasifikovat sociálně negativní projevy současné mládeže. Práce bude teoreticko-empirického charakteru, empirické šetření bude kvalitativní povahy. Práce bude zpracována literární metodou, obecně logickými metodami, explorativní metodou, technikou hermeneutického rozhovoru.		
Seznam doporučené literatury:	ZOUBKOVÁ, I. ČERNÍKOVÁ, V. a NIKL, J. Kriminalita mládeže. Praha: PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3. SEMRÁD, J. Hodnotově orientovaná výchova jako základ prevence sociálně patologických jevů. In. Hroncová I. Sociálně ohrožená deti a mládeže a možnosti prevencie. B. Bystrica: Belianum, 2014. ISBN 978-80-557-0807-2. KOVAŘÍK, Z. a KREJČÍ, P. Spolupráce policie ČR s veřejností. Praha: PA ČR, 2002. PRUNNER, P. Psychologie gamblersství, aneb Sázka na štěstí. Plzeň: A. Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-074-1		
Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:	doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc., Oddělení pedagogických a psychologických studií MÚVS ČVUT		
Jméno a pracoviště konzultanta(ky) bakalářské práce:			
Datum zadání bakalářské práce:	6.12.2017	Termín odevzdání bakalářské práce:	4.5.2018
Platnost zadání bakalářské práce:	30.9.2019		
 Podpis vedoucí(ho) práce	 Podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry	 Podpis děkana(ky)	

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

 Datum převzetí zadání	 Podpis studenta(ky)
--	--

KLIMEŠ, Jan. *Kriminalita mládeže a výchova*. Praha: ČVUT 2019. Bakalářská práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 21. 01. 2019

Podpis:

Poděkování

Velice rád bych poděkoval vedoucímu bakalářské práce, doc. PhDr. Jiřímu Semrádovi, Csc., za cenné rady, vstřícný přístup a odbornou konzultaci při zpracování mé bakalářské práce.

Abstrakt

Tato práce pojednává o sociálně negativních projevech chování současné mládeže a okolních vlivech, které na ni působí. V první části práce byla provedena analýza současné literatury a informačních médií, které se touto problematikou zabývaly. V druhé části práce bylo provedeno empirické šetření s vybraným vzorkem respondentů zastupujících současnou mládež. Empirické šetření potvrdilo, že kriminalita klesá, ale o to více je třeba se zaměřit na sociálně negativním projevy jednání a chování, které jsou potenciálním projevem jednání a chování kriminálního charakteru. Vyhodnocením bylo zjištěno, jak současná mládež pohlíží na svou rodinu, jak si se svými rodiči rozumí, jak tráví svůj volný čas a jaký má vztah k sociálně negativním projevům chování a kriminalitě.

Klíčová slova

Sociálně negativní projevy chování, mládež, výchova, rodina, volný čas, škola, kriminalita

Abstract

This thesis deals with the socially negative manifestations of the behavior of contemporary youth and the surrounding influences that affect it. In the first part of the thesis, an analysis of contemporary literature and information media was carried out, which dealt with this issue. In the second part of the thesis an empirical survey was carried out with a selected sample of respondents representing the contemporary youth. The empirical research has confirmed that criminality is declining but the more it is necessary to focus on socially negative manifestations of behavior and behavior that are potential manifestations of behavior and behavior of a criminal character. The evaluation found how contemporary youth looks at their family, how they understand their parents, how they spend their free time, and how they relate to socially negative behavior and crime.

Key words

Socially negative behavioral manifestations, youth, upbringing, family, free time, school, criminality

Obsah

Úvod.....	5
1 Sociálně ekonomické proměny společnosti a výchova	7
1.1 Globalizace a její vliv na společnost	7
1.2 Snaha o prohloubení demokracie a humanismu	8
1.3 Digitalizace společnosti aneb, jak ovlivňuje elektronika náš život.....	9
1.4 Kultura a etnika	10
1.5 Rodina a její vliv na výchovu jedince	12
1.6 Zapojení jedince do společnosti	13
1.7 Socializace a výchova jednotlivce ve společnosti.....	14
1.8 Vzdělání a škola	15
1.9 Média.....	17
1.10 Sociální sítě a jejich vliv na rozvoj mládeže.....	18
2 Profil současné mládeže a sociálně negativní projevy mládeže.....	20
2.1 Mládež a sociálně negativní projevy chování dětí a mládeže	21
2.2 Sebepojetí mládeže ovlivňované digitální technologií.....	23
2.3 Vzory současné mládeže	25
2.4 Volný čas současné mládeže.....	26
2.5 Hodnoty současné mládeže	28
2.6 Vrstevnické skupiny.....	29
2.7 Profil současné kriminality a kriminality mládeže	31
3 Empirické šetření a prezentace výsledků	35
3.1 Teoretická východiska empirického šetření.....	35
3.2 Cíle a úkoly empirického šetření	35
3.3 Stanovené hypotézy empirického šetření.....	36
3.4 Popis vzorku respondentů	36
3.5 Rozbor výzkumného nástroje.....	37
3.6 Organizace výzkumu.....	37
3.7 Výsledky empirického šetření	38
3.8 Shrnutí poznatků z řízených rozhovorů.....	59
3.9 Dílčí výsledky.....	60

Závěr	62
Seznam použité literatury	64
Seznam grafů	67
Seznam tabulek	69
Seznam použitých zkratk a symbolů	70
Seznam příloh	71

Úvod

„Úkolem pravé výchovy není jen, abychom přiměli lidi konat dobré skutky, nýbrž aby v nich nacházeli i radost. Nejde jen o to, aby byli čistí, ale aby milovali čistotu. Nejde jen o to, aby byli spravedliví, ale aby po spravedlnosti lačnili a žíznilí.“

John Ruskin [20]

Výchova rodiny, ale také vliv společnosti velkou měrou ovlivňuje, jaké návyky si jedinec osvojí, jak bude uznávat a ctít autority, etické a kulturní hodnoty, jak bude lidem důvěřovat, jaké si vytvoří názory na svět i blízké okolí, jak bude vycházet s ostatními apod. Základem je rodinná výchova, která má význam při formování sociálního rozvoje osobnosti a je rozhodující i pro jeho mravní vývoj. Jedinec by si měl z rodinného prostředí odnášet do života především etické a mravní návyky, úctu k základním principům a hodnotám společnosti. Pokud ovšem rodina neplní svou potřebnou funkci, je právě zde silnější předpoklad, že jedinec nebude schopen ve složitém světě obstát.

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybral téma „Kriminalita mládeže a výchova“. Jedná se o jev, který by měl být v naší současné společnosti obsáhle diskutován, s cílem vytyčit jak kriminalita vzniká, jaké jsou cesty k jejímu překonávání.

Cílem bakalářské práce bude s oporou o analýzu odborné literatury a dosavadní empirická šetření popsat a klasifikovat sociálně negativní projevy současné mládeže vedoucí ke kriminalitě. Práce bude teoreticko-empirického charakteru, empirické šetření bude kvalitativní povahy. Při zpracování práce budou využity následující metody zpracování. V první části práce bude využita literární metoda a obecně logické metody, které zhodnotí problematiku negativních projevů současné mládeže. V druhé části práce bude využita explorativní metoda výzkumu k praktickému ověření současné situace ve společnosti.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sociálně ekonomické proměny společnosti a výchova

Globalizací, otevřením se společnosti (po pádu železné opony), procesy prohlubování humanismu a demokracie, uplatněním digitálních technologií, vstřícností k pozdní modernitě a kulturám vyspělých západních zemí i vstupem do EU se lidem v ČR otevřely nové možnosti a tak vedle mnoha neoddiskutovatelných pozitivních stránek se objevily i některé negativní stránky. Jednou z nich byl nejenom nárůst sociálně negativních projevů chování a jednání a kriminality obecně, ale také kriminality mládeže, a to v důsledku toho, že mnozí lidé nechápou správně procesy prohlubování humanismu a demokracie, otevírání se světu a zaměňují tyto procesy za anarchii a pluralitu společnosti za krajní individualismus.

1.1 Globalizace a její vliv na společnost

Důsledky globalizace, tzv. časoprostorová komprese, zvyšující se pohyby a komunikace v prostoru, kdy se mění role prostoru a času, svět se jakoby zmenšuje, vede k dalšímu zvyšování nerovnosti. Na jedné straně se otevírají nové možnosti k zaměstnanosti, přejímání technicky vyspělých výrobních postupů, dosud nedostupného zboží a komodit i způsobů trávení volného času. Na druhé straně vzniká skupina lidí znevýhodněná tím, že nemůže využívat moderní informační systémy, a tím se snižuje jejich schopnost orientace a mobility v dnešním světě a také kvalita jejich života. Objevují se však i další problémy, jako jsou levné pracovní síly v zemích, které prozatím nedosáhly na HDP ekonomicky vyspělejších zemí, potraviny dvojí kvality, rozdílné podmínky způsobu života jednotlivých sociálních skupin, např. seniorů v zakládajících zemí EU a těch ostatních apod.

Vliv na Českou republiku měly též projevy globalizace v české ekonomice ve 2. polovině 90. let. Zejména významný příliv zahraničního kapitálu, což následně znamenalo stabilnější měnu, odbourání některých jistot sociálního státu a větší možnost pro export českých podniků. Kritici ekonomické globalizace navrhovali řešit negativní důsledky rovněž globálně na půdě OSN, která pravidelně pořádá summit o životním prostředí a světové chudobě, celosvětové iniciativy za prosazení ekologického a sociálního zákonodárství ve všech zemích, které by zabránilo neomezenému využívání přírodních i lidských zdrojů a hospodářským rozdílům ve světě.

Ovšem na negativní důsledky ekonomické globalizace upozorňují i renomovaní ekonomové – globalizace neřeší naléhavé problémy lidstva (chudoba, životní prostředí), ale spíše je prohlubuje. [1]

Vzdělávání a sociální politika - je podle Junckerovy Evropské komise klíčem k úspěchu. Evropská unie chce problémům spojeným s globalizací čelit důslednou sociální politikou, která by zajišťovala základní práva pracujících. Sociální dimenze EU

se proto stala předmětem diskusního dokumentu, který Komise vydala na konci dubna společně s Evropským pilířem sociálních práv.

Globalizaci doprovází také proměna trhu práce a větší nároky na zaměstnance. Klíčovou roli proto hraje vzdělávání a dovednosti. Tomu se komise věnovala v rámci Nové agendy dovedností pro Evropu. „Lidé musí získávat vzdělání a dovednosti, které potřebují, aby mohli držet krok s vývojem našich ekonomik,“ dodal Frans Timmermans, od listopadu 2014 první místopředseda Junckerovy Evropské komise a komisař pro lepší regulaci. Umožnit lidem získávat nové dovednosti a rozvíjet svoje schopnosti je jistě chvályhodná věc, ale zapomíná se i na to, že ekonomický růst neznamená automaticky pokrok. Jelikož intelektuální rozvoj osobnosti ještě nezaručuje, že se člověk bude automaticky chovat podle etických norem, jeho osobnostní projevy budou kultivované a nebude ohrožovat svoje okolí, či sociální skupiny. [38]

1.2 Snaha o prohloubení demokracie a humanismu

Současná společnost je v procesu prohlubování demokratizace. Stále větší důraz je kladen na vedení společnosti demokratickou cestou, tzn. prostřednictvím správy za spoluúčasti občanů na rozhodování o věcech veřejných.

Participaci občanů je přikládána významná role, neboť převažuje přesvědčení, že by se lidé žijící v určité společnosti měli účastnit příležitostí, kdy se o ní rozhoduje. Například aktivní účastí ve volbách, referendech, ale i spoluúčastí na řízení společnosti prostřednictvím zastupitelstev, nevládních a neziskových organizací apod.

Obecně lze říci, že principy demokracie jsou nejlépe aplikovatelné na lokální úrovni, neboť zde dochází k blízkému kontaktu občanů se zastupiteli a úředníky veřejné správy.

V rámci procesu prohlubování humanismu je snaha dát lidem všech sociálních skupin co největší vzdělání, často i proti jejich vůli. Odstraňování bariér vzdělávání všech lidí někdy vede až k tomu, že na začátku dobře míněný úmysl, vyústí spíše v pseudohumanitní výsledek (např. problém současné inkluze ve školách).

Demokracie předpokládá jisté pojetí člověka a vyžaduje respekt k lidské důstojnosti. Sotva tedy lze očekávat demokracii tam, kde je člověk chápán jako čistě přírodní, přírodními zákony určená bytost. Dle I. Štampacha (2012) takovýto člověk není svébytný, má svou jedinou a úplnou pravdu a nositelé jiných názorů se mýlí nebo lžou. Humanismus je tedy žádoucí předznamenání demokracie. Demokracii a programy v jejím rámci můžeme otevřeně opřít o humanismus. [35]

Jak jsme výše ukázali v dnešní době se často humanismus¹ i demokracie díky nedomyšleným opatřením a vytvářeným podmínkám vlivu nejrůznějších idejí mění

¹ Humanismus nebo také humanizmus (z latinského humanus - lidský) označuje různé myšlenkové směry a postoje, zaměřené na člověka a lidstvo. Zhruba je lze rozdělit jako - postoj a myšlenkový směr, který vychází z uznané hodnoty každého lidského života a její přednosti až nadřazenosti ostatním hodnotám jako hodnota nejvyšší, zdůrazňuje univerzální lidství, so-

v pseudohumanismus či v pseudodemokracii. Jedním z důsledků je i masové působení a rozvoj digitálních technologií.

1.3 Digitalizace společnosti aneb, jak ovlivňuje elektronika náš život

Jak moc elektronika ovlivňuje náš život? Položit takovou otázku člověku, který se narodil do světa ovládaného elektronikou, je velmi těžké. Den pro nás začíná zvoněním budíku, který si předchozí večer nastavíme na mobilním telefonu. Jakmile vstaneme, procvičíme si své pravidelné rituály, jako je oholení pomocí elektrického strojku, vyčištění zubů elektrickým kartáčkem, příprava kávy v elektrickém kávovaru či zapnutí TV. Při cestě do práce vidíme v metru několik hlav zabořených do svých čteček knih, jak si zpříjemňují cestu. V polovině cesty na nás čeká přestup na jinou linku metra. Zděsíme se, když zjistíme, že metro jede až za dvě minuty, co budu tu dobu dělat? Nabízí se nám možnost číst ranní noviny na digitálních tabulích v metru, kde se nově zobrazují obličejové hledaných zločinců. V práci promítneme prezentaci, která byla vytvořena na notebooku, a veškeré informace z ní jsou staženy z internetu. Cesta domů probíhá obdobně. Doma se podíváme, kolik svítí nových upozornění na facebooku. Následně si v lednici ověříme zásoby a po zjištění, že potřebujeme nakoupit, usedneme k internetu a online objednáme nákup. Ten nám pochopitelně přivezou až k bytu. Než usneme, nastavíme si nový budík a teprve v poklidu usínáme.

Nelze se zbavit dojmu, že tento denní program je blízký většině lidské populace s tím rozdílem, že někteří sledují televizi více, někteří méně. Druzí zase dají přednost počítačovým hrám, někdo nakupuje v obchodě, jiný na internetu a tak dále. Ovšem i v obchodech se díky digitalizaci s novými technologiemi setkáváme stále častěji. Digitalizace nám přináší řadu nových produktů či rozšíření funkcionalit produktů stávajících např. velké řetězce umožňují, že nákup načteme na elektronickém zařízení, odvezeme k pokladně a ze čtečky se nám převede na display počítače, který nás vyzve k platbě kartou. Stav naší karty se nám objeví na obrazovce mobilu či počítače. Přes mobilní telefon dnes můžeme nejenom nakupovat, kontrolovat finance, ale také domácnost či automobil. [17]

S rozvojem digitalizace obecně došlo i k rozvoji automatizace a robotizace výroby, stále častěji se mluví o nových výrobních trendech a moderních výrobních systémech pod názvem Průmysl 4.0. Hovoří se o tzv. 4. průmyslové revoluci, která je založena na využívání kyberneticko-fyzikálních systémech k docílení zvýšení efektivity výroby a zvýšení produktivity práce. Je tak zcela jasné, že tento směr digitalizace ovlivňuje nejenom průmyslovou výrobu, ale i celou společnost. Přináší s sebou totiž nejenom nové technologie, ale i požadavky (např. rozvoj digitálních systémů, zvýšení

lidaritu všech lidí, a staví se tak proti různým partikularismům kulturním, rasovým, jazykovým, národním nebo náboženským.

kvalifikovanosti pracovníků, zvýšení zájmu o technické vzdělání, změnu výuky technických předmětů, což vyžaduje vytvářet příslušné nové koncepce u budoucích i stávajících učitelů a vychovatelů). [23]

Máme štěstí, že žijeme v tak moderní době? Digitalizace a robotizace nám přinesly spoustu pozitivních věcí, na druhou stranu člověk kvůli nim někdy ztrácí propojení s realitou. Příkladem je i současná mládež. Když spolu sedí mladí lidé v kavárně či hospodě, místo konverzace z očí do očí svůj zrak většinou upírají k mobilnímu telefonu.

1.4 Kultura a etnika

Na výchovu mládeže má vliv úroveň a stav kultury, její rozvoj a v rámci toho i jednotlivé její složky. Je to například náboženství, ale také subkultury jednotlivých sociálních skupin a etnik. Kultura, která je realizována s převahou komerce, nemůže být dostatečným základem pro optimální fungování společnosti z hlediska vypořádání se s projevy sociálně negativního chování mládeže.

Etnické skupiny mají jiné kulturní zvyklosti než majoritní populace v dané zemi, jiné hodnotové preference, životní styl a náboženství. V České republice mezi nejvýraznější etnické skupiny patří Romové a Vietnamci. Romové jsou v naší zemi hlavní etnicky odlišnou skupinou, která vzbuzuje velmi polarizované postoje. Zatímco politika shora se snaží, ve shodě s Ústavou a s Listinou základních práv a svobod zrovnoprávnovat Romy s ostatními občany, finančně nesmírně náročná závislost většiny Romů na státu a povážlivá romská kriminalita trvají. A právě tato závislost a kriminalita apod. vyvolávají různé formy antiromismu – od těch nejostřejších (rasismu, skinů) až po sice mírnější, ale masové formy projevů (80% obyvatelstva nechce mít Romy za sousedy apod.). Většinová společnost k etnickým skupinám trpí předsudky, vnímá je nepříznivě a málo je zná. Ke své národnosti se většina z nich nehlásí hlavně ze strachu. Proto dnes nelze ani zjistit, kolik Romů u nás žije (v roce 1991 při sčítání lidu se k romské národnosti v ČR přihlásilo 33 tisíc osob, při sčítání v roce 2001, pak už jen 11 tisíc osob). [6][9]

Na základě výroční zprávy o stavu romské menšiny v České republice za rok 2017, kterou uveřejnil Úřad vlády České republiky, jsou pak Romové nejpočetnější národnostní menšinou žijící v ČR. Dle kvalifikovaných odhadů koordinátorů pro záležitosti romské menšiny žilo v roce 2017 na území ČR 240 300 Romů, což představuje 2,2 % z celkové populace ČR. V předchozí Zprávě za rok 2016 byl uveden počet 245 800. Meziroční snížení tohoto údaje nelze interpretovat jako populační pokles, nýbrž jen jako zpřesnění metodologických postupů. Pro možnost srovnání: na základě odhadů zvláštního zástupce pro romské otázky Rady Evropy z července roku 2012 žije v Evropě okolo 11 mil. Romů, z toho 6 mil. v EU. Vyšší podíl zastoupení Romů ve společnosti než ČR má v rámci EU např. Bulharsko (9,9 %), Slovensko (9 %), Rumunsko (8,6 %) a Maďarsko (7,5 %). [37]

Ve srovnání s „bílou většinou“ mají Romové, stejně jako jiné znevýhodněné skupiny v jiných zemích, mnohem nepříznivější ukazatele vzdělanosti, nezaměstnanosti, zdravotního stavu a průměrné délky života a vyšší kriminalitu. Úroveň vzdělání

romské populace je velmi nízká, což je dáno jejich vztahem ke vzdělání jako takovému. Projevuje se negramotností ve starších věkových skupinách a velkou pologramotností u mladších věkových skupin. Největším problémem je, že většina romských dětí se odpojuje od majoritní kultury, rodiče neposílají děti do školky. Romské děti jsou nepřipravené na povinnou školní docházku a pak nezvládají její nároky a jsou přeřazeny na zvláštní školy. Mezi některé hlavní příčiny neúspěšnosti romských dětí ve škole patří: odlišný jazykový vývoj, nedostatečná příprava na školu, odlišná funkce rodinné výchovy, podceňování významu vzdělání v romských rodinách, nedostatečná připravenost učitele pro práci s minoritami. Vzdělání u Romů nezaujímá v jejich hodnotové orientaci významnější postavení. Romové mají tak nejen ztíženou cestu k vzdělání, ale i k pracovnímu uplatnění. [6]

J. Balvín (1997) ve své publikaci poukazuje na to, že otázka výchovy k multikulturalitě se považuje za mimořádně závažnou zejména ve vztahu k Romům, neboť tento vztah je zkušebním prostorem pro přípravu celé společnosti v České republice na zrod multikulturního prostředí. [9]

O. Matoušek (2011) ve své publikaci *Mládež a delikvence* uvádí, že míra nezaměstnanosti Romů v některých okresech naší republiky dosahují úrovně až 80%, což může být i živnou půdou pro ilegální obstarávání prostředků k životu. Jako projev pseudohumanismu je možné brát skutečnost, že se v současné době neuvádí mnoho statistik kriminality dle příslušných etnik. Dle průzkumů ze začátku devadesátých let ale Romové představovali polovinu stíhaných a vyšetřovaných recidivistů. Odhaduje se, že zastoupení Romů mezi stíhanými osobami je mnohonásobně vyšší, než odpovídá jejich početnosti v populaci. [6]

Také struktura romské kriminality je jiná než struktura kriminality většinové populace. Trestné činnosti se častěji dopouštějí děti, mladiství a ženy. Romové se nejvíce podílejí na mravnostní kriminalitě, na krádežích prostých a krádežích vloupáním a na násilné kriminalitě. Velký podíl mají na prostituci, hlavně prostituci dívek mladších 15 let, což svědčí o rozpadu tradic tohoto etnika, kdy minulé generace přísně střežily chování dcer. Specifickým rysem romské kriminality je i vysoká míra zapojení dětí do kriminálních aktivit. Zejména do aktivit gangů, které okrádají chodce a cestující v hromadné dopravě nebo páchají domovní krádeže. Jako příčiny rostoucí kriminality tohoto etnika autoři výzkumů uvádějí slábnutí vazeb rizikových jedinců na romskou komunitu, napodobování skupin, jež se chovají asociálně a vliv urbanizace a industrializace společnosti, na který se Romové nedokázali v dnešní době rychle adaptovat. [6]

Světový názor

Ve společnosti často vítězí myšlenka, že lidé nábožensky založení mají menší sklon ke kriminalitě. Nad touto hypotézou se zamýšlel i kolektiv autorů z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, který vytvořil Atlas náboženství Česka, jenž shrnuje polistopadový vývoj z hlediska regionálního rozložení religiozity. Hypotéza: „čím vyšší religiozita, tím nižší kriminalita“ se ale nepotvrdila. V některých regionech je jednak vysoká míra kriminality i religiozity a proto se tato hypotéza špatně koreluje. [28]

Vztah mezi náboženstvím a kriminalitou dlouhodobě zkoumal i oregonský profesor psychologie Azim Sharrif. Jeho studie probíhala 26 let a zahrnovala údaje o více než 150 000 lidech z 67 zemí. Z výsledku výzkumu vyplynulo, že náboženství má sice obecně pozitivní vliv na normativní „prosociální“ chování, ale záleží i na „nadpřirozených trestech“, dané víry. Pokud je ve společnosti, kde je silnou součástí náboženství „trest“ udělený nadpřirozenou mocností, je míra kriminality nižší. Mocnými faktory v chování lidí je tedy přesvědčení o existenci nadpřirozeného trestu, ale i v nadpřirozenou shovívavost. Tam, kde většina lidí víc věří v nebe než v peklo, je možné předpokládat, že kriminální činnost bude pravděpodobně o hodně vyšší než tam, kde je víra vyrovnaná. Poznanek výzkumu, že víra v peklo snižuje národní kriminalitu, zatímco víra v nadpřirozenou benevolenci ji zvyšuje, se prokázala i v dřívějších laboratorních studiích, kdy se potvrdilo, že studenti, kteří věří v odpouštějícího boha, podvádějí častěji než ti, jejichž bůh je spíše trestající než benevolentní k chybám člověka. [33][36]

1.5 Rodina a její vliv na výchovu jedince

Rodina je snad nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který za předpokladu, že plní své základní funkce vede jedince k lidství jako takovému, poskytuje mu identifikační vzory a seznamuje ho se žádoucím chováním. Učí jedince procesem interakce reagovat žádoucím způsobem a umožňuje mu i praktické ověření získaných dovedností. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem působení rodiny se rodí postoje ke společenskému prostředí a okolí, sobě samému i obecně k lidem v rámci celé společnosti. Účinnou výchovou, která je cílevědomá, záměrná a soustavná, vytváří podmínky pro to, aby děti a mládež vrůstaly do společnosti pokud možno bezproblémově. Úspěšnost socializačního procesu, který je spontánní, je tak podmiňována efektivním výchovným působením rodiny. Rodina je ovšem ovlivňována všechny procesy výše popsány, které ovlivňují stav i rozvoj současné společnosti. [14]

Klasicismus konce sedmnáctého století chápe společnost jako celek, který se skládá z rodin. V knize Ivo Možného - Moderní rodina (1990) je uveden citát z Velké francouzské encyklopedie, kde Chevalier de Jacourt píše o rodině jako o společnosti takto: „je to společnost, jež tvoří základní výbavu a přirozený stav člověka. Rodina je vskutku občanská společnost, ustavená přírodou. Tato společností nejpřirozenější a nejstarší ze všech společností vytváří základ pro národní společnost, neboť lid anebo národ není nic jiného než celek složený z mnoha rodin. Rodina se zakládá manželstvím a je to příroda sama jež vtahuje člověka do tohoto svazku. Z něho jsou pak rozeny děti, jež prodlužují život rodiny, udržují lidskou společnost při životě a nahrazují ztráty, jež v ní způsobuje smrt každý den.“ V současnosti tomu tak ovšem není. Ideál a konstrukce dokonalosti samotné rodiny, „jako základu státu“, je myšlenka jistě ctnostná, ovšem v dnešní době reálně velmi složitě proveditelná. [8]

Rodina funguje jako primární nositel kultury, poskytuje základ norem, hodnot a kulturních vzorců, učí jedince orientovat se ve světě plných impulsů a vlivů.

Společnost nemůže být lhostejná ke skutečnosti, zda rodina vychovává své děti jako morální a charakterové osobnosti s pokrokovými názory na život ve společnosti, nebo jako jedince morálně a charakterově nestálé s předpoklady, které mohou vést k nerespektování společensky uznávaných norem a hodnot, případně k porušování zákonů. Proto výchova v rodině nemá a nemůže mít soukromý charakter. Prvořadým úkolem rodičů je důsledně chránit zájmy dítěte, pečovat o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a být osobním životem a chováním příkladem svým dětem. Společnost má však vliv na rodinu značně zprostředkovaný, transformovaný vytvářením podmínek pro optimální fungování rodiny. V demokratické, pluralitní společnosti je však zcela na rodině, jaké hodnoty považuje za zcela klíčové, jaký výchovný model zvolí a jakým výchovným stylem jej realizuje.

Rodiče vychovávají své potomky, jak oni ze svého pohledu nejlépe dovedou, jak jsou oni nejlépe schopni, což však z hlediska nastavené úrovně očekávání ve společnosti, nemusí být vždy dostačující. Některé rodinné modely mohou být pro děti v následném životě omezující. Omezující jsou zejména ty, které nedostatečně plní základní funkce rodiny, tj. reprodukční, sociálně-ekonomickou, socializačně výchovnou a emocionálně stabilizační. Výzkumy rodiny realizované v nedávné době ukazují, že řada rodin se enormně věnuje plnění sociálně ekonomické funkci, což oslabuje plnění funkcí dalších, které jsou právě z hlediska vytváření optimálního morálního profilu mladé generace velice důležité (viz např. Kraus a kol. UHK, 2016).

1.6 Zapojení jedince do společnosti

Zabývejme se současností. Jak formuje jedince sama společnost? Dnešní dobu jsme si zvykli nazývat moderní. Překypuje nepřeborným množstvím technických možností, přímo záplavou informací odkudkoliv ze světa, společným jmenovatelem pro všechno dění je stále častěji rychlost a stres. Právě nepřetržitý proud informací vede k zrychlení všech společenských procesů, k transformaci času a prostoru. Vzdálené skutečnosti, ať ekonomické či jiné ovlivňují stále intenzivněji životy obyvatel všech zemí, zejména přímo vtažených do globalizačních procesů. Společnost je šířena virem honby za materiálními požitky, morální pravidla ustupují do pozadí natolik, až se nakonec ztrácí, protože často důležitým kritériem úspěšnosti je ekonomický zisk. Sociální nůžky se nadmíru rozevírají, přičemž, jak někteří vědci připomínají, růst neznamená vždy pokrok. [25]

Lidé, snažící se zvládnout každodenní shon, jsou vystavováni velkému zatížení, denně konfrontují svůj osobní přístup k životu se společenskými požadavky doby. Zde se projevuje velká propast mezi společenským sdílením a sdílením v rámci digitálního prostředí. Jak ukazuje V. Bělohradský (Právo, listopad) lidské sdílení odmítá trysk nastolení digitalizací. Společenské sdílení je založené na promýšlení společenských problémů, vedení dialogu, hermeneutickém vnímání členů společenské komunity, zatímco prostředí digitální je postavené na rychlém výkonu a posunu vpřed. Touto situaci každý zvládá podle svého osobního nastavení jinak. Dnes jsme svědky světa plného zásadních kontrastů a protikladů – nejlepší/nejhorší, největší/nejmenší, super, hyper, mega, bohatství/chudoba, bída, hlad. Život probíhá na materiální plat-

formě. Zvýrazněním materiální stránky života se často zakrývá, že po stránce duchovního rozvoje člověk často zaostává a je potom více náchylný propadat asociálním projevům chování a konání. Podporuje to i téměř machiavelovský princip fungování a společnosti, že mocní tohoto světa potřebovali a v podstatě stále potřebují člověka pokorného, poslušného, podmanitelného, protože jen s takovým člověkem lze dobře manipulovat.

A jak na nás dnes působí společnost? V důsledku neoliberalizmu, který vyznává, že neviditelná ruka trhu je hlavním hybatelem společnosti, ze všech stran se podbízí reklamy s přesvědčivými tvrzeními, co všechno musíme mít, media chrlí jednu tragédii za druhou, díváme se na prostoduché reality show, padáme do dluhových pastí a krotíme pod pohrůzkou ztráty zaměstnání. Často zaslechneme, že nejoddanější a nejloajálnější zaměstnanec je s hypotékou, několika dětmi a potřebou splácet závazky. To všechno proto, abychom neměli zbytečně mnoho prostoru pro vlastní myšlenky o představě fungování humánní a demokratické společnosti.

Lidé se často cítí zahlceni a nevidí cestu, kudy z bludného kruhu vystoupit. Nabízejí se dvě možnosti, buď rezignují a nechají se svým životem unášet, bez potřeby cokoli v něm a na sobě měnit, aniž by ho vědomě řídili, nebo se snaží o aktivní zvyšování kvality života, o zdokonalování, zlepšování současného stavu bytí. Hnacím motorem bývá nespokojenost s přítomným stavem, touha po změně, touha po poznání dalšího rozměru lidské existence. Tato touha je hybnou silou v celé historii lidstva.

Výchovné styly uplatňované v rodinné výchově, životní styl uplatňovaný v rodině, hodnotová orientace rodiny, sociální tvořivost a její utváření v rodině – popisuje, jak dnes lidé oprávněně cítí pocit rozporu mezi globalizací, a dalšími procesy, usměrňujícími fungování společnosti, jejichž dopady mají možnost zaznamenávat se, promítají i do míry imunity před sociálně negativními projevy chování a jednání. Jsou nuceni tyto rozpory snášet a stále na ně reagovat. Lidé se stále snaží hledat vlastní místo na světě, a usilují o vlastní integritu i porozumění všem okolním vlivům a impulsům. Vzdělávací politika se musí právě nyní, tedy ve chvíli kdy světová společnost usiluje v bolestech o své zrození, postavit tomuto problému čelem. [14]

Jak jsme výše ukázali, s mírou digitalizace společnosti roste i míra složitosti podmínek, ve kterých mladí lidé vyrůstají a tedy se stává složitějším i samotný proces socializace. Přirozené sociální vztahy se vyprazdňují, jelikož jsou nahrazovány zprostředkovanými vztahy prostřednictvím digitálních technologií včetně médií.

1.7 Socializace a výchova jednotlivce ve společnosti

Socializace – je proces začleňování člověka do společnosti, v němž dochází k proměnám, jimiž se jedinec postupně vzdaluje od výchozího stavu novorozeněte prostého složitých sociálních vazeb a stává se z něho člověk jako kulturní bytost schopná fungovat ve složitém systému lidské společnosti.

Termín socializace úzce souvisí s výchovou, resp. je pojmem, který v sobě výchovu zahrnuje. Socializace zahrnuje všechny vlivy, které na jedince působí: záměrné i nezáměrné, řízené i neřízené. V širším pojetí je to tedy formování a růst osobnosti pod vlivem rozmanitých vnějších podmětů, včetně lidských činností.

Výchova je pak chápána jako cílený, plánovitý proces, který vychází ze strany vychovávajících subjektů. Ve vztahu k socializaci ji můžeme vymezit jako dynamický proces řízené a vědomé socializace. [15]

Socializaci jedince ovlivňují skupiny, které na něj mají možnost dlouhodobého přímého působení. Největší význam tak má rodina, škola, vrstevníci, spolupracovníci a masmédia. Členové rodiny slouží dítěti jako modely sociálního chování, na dítě působí výchovné procedury (od prvopočátku – viz hygienické praktiky, láska, krmení, reakce na pláč a smích).

Jak již bylo zmíněno výše, rodina je primární skupinou s intimní interakcí jednotlivých členů, kteří se navzájem úzce identifikují a cítí bezprostřední zájem o skupinu jako celek. V rámci socializace tak každý člen rodiny nejenom participuje na životě celé skupiny, ale podřizuje se i sociální kontrole, vypracovaným pravidlům, regulujícím chování dalších členů

1.8 Vzdělání a škola

Dle J. Semráda vzdělání jako společenská hodnota ustoupilo do pozadí, respektive je ovlivňováno a podřízeno hodnotám ekonomickým. Ostrá diskuse na současné politické scéně o tom, zda na čelních místech státní správy mají být odborníci, či jen představitelé stranických uskupení, tento problém dokládá. Dalším důkazem menšího významu vzdělání ve společnosti je postavení vzdělavatelů; dosud nedostatečné ekonomického ohodnocení učitelů ve společnosti nemá v širší společnosti náležitou odezvu, jakou by si tato profese zasloužila. [10]

Přelom 20. a 21. století přinesl některé procesy, které by za určitých okolností mohly být příznivé pro celkový rozvoj a efektivitu výchovy a vzdělávání, např. již zmíněné prohlubování procesů humanizace a demokratizace společnosti, globalizace, integrování Evropy, uplatňování digitálních technologií, plošné rozšiřování vzdělávání jako nástroj překonávání nerovnosti. Na druhou stranu však do rozvoje výchovy a vzdělávání staví do cesty jiné procesy či faktory, které tuto efektivitu brzdí či degradují. Jedním z nich je ekonomická nestabilita, dále pak globalizační procesy s převládajícími ekonomickými cíli, mediální pojetí vzdělávání, krajní individualismus, protichůdné představy vzdělávání jednotlivých zájmových skupin, zjednodušená a neobratná aplikace poznatků do vzdělávací praxe, nereálné představy o úloze vzdělávání ve společnosti a přeceňování digitálních technologií i často neodborné rozhodování decizní sféry. [10]

Škola je jednou z institucí, která uskutečňuje výchovu a vzdělávání jedince. Dynamický rozvoj současné společnosti zcela jednoznačně ovlivňuje požadavky na vzdělávání. Soudobé vzdělávací programy musí proto pružně reagovat a implementovat nové poznatky z oblasti techniky, informačních a komunikačních technologií, ekonomiky, reflektovat narůstání sociálních rozdílů, proměny tradičního modelu rodiny a ekologická ohrožení. Vzdělání a školní systém ovlivňuje klíčově především vláda. Např. v minulém roce vešel v platnost zákon o povinné předškolní docházce pro děti od 5 let, nyní se objevila informace o návrhu Ministryně práce a sociálních věcí paní Maláčové o návrhu na prodloužení povinné školní docházky po vzoru okolních zemí

do 18. roku života. V praxi se ovšem ukazuje to, že některá dobře míněná rozhodnutí vlády nejsou adekvátně realizována, protože nebyly dostatečně zajištěny podmínky k jejich realizaci.

Škola jako společenská instituce musí zajistit plnění řady funkcí, dle R. Havlíka a J. Kotí (2007) se jedná o tyto funkce: funkci výchovnou, vzdělávací, kvalifikační, integrační, selektivní a ochrannou. Správné fungování školy je tak závislé na mnoha faktorech působících nejen uvnitř školy, ale i ve vnějším prostředí. Tato práce proto ve své první části charakterizuje funkce školy a školního vzdělávání v současnosti. Vyučování působí na celou osobnost žáka a v určité míře vždy ovlivňuje její vývoj. [2]

V procesu vzdělávání žáci nejen získávají nové vědomosti i dovednosti, ale současně se zdokonaluje také jejich vnímání, pozornost a paměť. Žákům se rozvíjejí jejich intelektové, komunikační a tělesné schopnosti, strukturují se jejich zájmy, postoje a vztahy, utvářejí se jejich hodnotová orientace, estetické cítění a v neposlední řadě se vytvářejí a upevňují i jejich volní vlastnosti. [16]

J. Semrád popisuje v publikaci „Výchova, vzdělávání a výzvy nové doby“, zajímavá zjištění. S odstupem let se ukazuje, že prognóza o potřebě procentuálně značného nárůstu vzdělání v jednotlivých kategoriích a typech vzdělání byla asi mylná, a to nejen s ohledem na ekonomické možnosti společnosti, ale také na připravenost výchovně-vzdělávacích institucí i společenské praxe a samotné společnosti, počty plnohodnotně kvalifikovaných vzdělávatelů, připravenost mládeže ke vzdělávání (motivace, mentální a sociální zralost, potřeba poznání, schopnost rozlišit mezi informací a poznáním). Neurologové např. tvrdí, že kvalitně složit maturitu, dokáže pouze 16% populace. Jak uvádí Dietrich Schwanitz: „Místo toho, aby se nové masy akademicky socializovaly, staly se univerzity masovými“. Problém současného vzdělávání ale spočívá už v samotném chápání toho pojmu mladou generací.

Mládež vesměs od útlého dětství odchována digitálními technologiemi zaměřuje informace za vědomosti. Neuvědomuje si, že vědomost vzniká teprve prací s informacemi, jejich konfrontací, analýzou apod. Problém školního vzdělání však spočívá i v tom, že se neustále rozšiřuje obsah vzdělání. Škola tak i přes permanentní kritiku starou cca sto let věnuje především kognitivní stránce osobnosti dětí a mládeže a minimalizuje svoje působení v oblasti výchovné. [14]

Autor knihy, Teorie nevzdělanosti K. P. Liesseman, velmi trefně uvádí v jedné z kapitol, že vědění je moc. Pojmy vědění a vzdělání hýbou lidmi stejně jako trhy. Tvrdí se, že jsou nejdůležitějším zdrojem Evropy, chudé na suroviny, a ten, kdo investuje do vzdělání a rozvíjí své vědění, investuje do budoucnosti. Na první pohled to vypadá, že sen osvícenců o vzdělaném člověku se v současné společnosti konečně naplňuje. Ovšem při detailnějším pohledu rychle vystřízlivíme.

V knize Teorie nevzdělanosti od Liessmanna², jejíž aktuálnost a také brilantnost se setkala s velkou odezvou hned po vydání v roce 2006, autor systematicky dovozu-

² Rakouský filozof, esejista a publicista, profesor vídeňské univerzity – oceněn titulem „Vědec roku 2006“

je, že mnohé z toho, co se propaguje pod názvem „společnost vědění“, jsou jen rétorické fráze. Ve skutečnosti nejde o ideu vzdělání a vědění, ale o silné politické a ekonomické zájmy. Čím víc se přísahá na hodnotu vědění, tím rychleji ztrácí vědění a vzdělání hodnotu, a jak uzavírá autor, „kapitalizace ducha“ ústí v nevzdělanost a samozřejmě i v nevychovanost, neboť na osobnostní rozvoj člověka není čas ani prostor a konec konců o emocionální a akčně volní rozvoj až tak nejde. [5]

1.9 Média

V dnešním světě patří média mezi nejpoužívanější pojmy a tvoří již neodmyslitelnou součást našich životů. Média nabyla na svém významu ještě více s rozvojem digitální technologií, které pomohly k rozšíření jejich působnosti. V dnešní době se tak s nimi setkáváme prakticky na každém kroku – v obchodě, na procházce, při jízdě automobilem (billboardy) apod.

Masová média působí na každého jedince i na celou společnost. Jejich hlavním cílem je informovat, pomáhat a vychovávat, ale často nás motivují i k zamyšlení. Ovšem musíme si uvědomit, že jsou nositeli pravdivých i nepravdivých informací.

Náš život a především život našich potomků je hodně ovlivňován. Pozitivně i negativně. Média přinášejí mnoho informací, čímž mají vliv na výchovu a socializaci dítěte. Asi nejvíce nás ovlivňuje reklama, aniž bychom si to uvědomovali. Oblékáme se, např. podle předpovědi počasí, podle nejnovějších trendů, nakupujeme hračky z reklamy, protože naše dítě bylo oslněno poutavou reklamou, jdeme na film, který je propagován v krátkém televizním spotu.

Je však mnoho dalších oblastí, kde média ovlivňují naše myšlení a následné chování. Média pojmají svou formativní funkci, tak že s člověkem manipulují, neboť do nekonečna neustále opakují nějakou tezi, kterou nakonec lidé s nerozvinutým kritickým myšlením přijímají jako pravdivou např. informace o snadném výdělku, kdy postačí obětovat drobné finanční prostředky a vsadit si na výhru. Jak snadno si pořídit úvěr, jak si pořídit nové auto a jak je nutné zvyšovat svůj životní „standart“. Už se ovšem v médiích mnohem méně setkáme s reklamou, jak se případných dluhů zbavit

Nemalou měrou nás také ovlivňují různé televizní pořady, dokumentární i kulturní, ale také z kategorie vědomostních. Například vědomostní televizní show na rozdíl od knihy Dietricha Schwanitze nepředstírá, že jde v pořadu o to, co člověk musí vědět, ale právě naopak, že je zcela lhostejné, co člověk ví, nebo neví, s trochou štěstí ví každý vždycky něco, co se také náhodou objeví mezi otázkami. [5]

Média nám častěji servírují krimi případy, bolesti světa a hrůzy válek, snad jen proto, aby nás navedla na cestu konzumnějšího způsobu života. Vždyť jich se to netýká. Asi proto si často lidé říkají, že žijeme jen jednou a tak si mohou dovolit vše, co se nabízí. Auta, domy, luxusní dovolené, vánoční dárky na splátky, a další.

1.10 Sociální sítě a jejich vliv na rozvoj mládeže

Sociální sítě umožňují využít celou řadu činností. Lze je použít k vzdělávání i zábavě, jsou zajímavým marketingovým nástrojem s konkrétním reklamním zaměřením zacílit na danou skupinu lidí. Mezi nejznámější a v České republice také nejvyužívanější sociální sítě patří zcela určitě Facebook. Je dostupný a aktivně využívaný dětmi, dospělými, ale také firemními zákazníky.

Sociální sítě jsou zcela jistě zajímavými produkty, které mají velký vliv na populaci. Je vědecky prokázáno, že jsou návykové a řada uživatelů je chce pravidelně navštěvovat a plnit nejrůznějšími informacemi. Umožňují udržovat dávno ztracené sociální vazby a vytvářet vztahy nové (naopak od běžného nevirtuálního života, kde je člověk limitován časem a prostorem). To vše má ovšem vliv na budování dovedností v oblasti přímé sociální interakce - jednoduše řečeno - čím více času trávíme na Facebooku, tím méně času trávíme přímou komunikací s lidmi. Bylo by dobré skutečně si rozmyslet, jakým způsobem budeme své vztahy budovat.

Mladí lidé jsou dnes zvyklí navazovat vztahy ve virtuálních prostředích (sociálních sítích), aniž by se s virtuálními kamarády či partnery osobně setkali. V lidském životě je však nutná přímá bezprostřední sociální interakce - ať již v rámci rodiny, školy nebo zaměstnání.“ [19]

Děti a mladiství získávají informace z Internetu, na sociálních sítích tráví většinu svého volného času, kde si sdělují své pocity, názory, hrají hry, uveřejňují své fotky, videa, vytvářejí různé skupiny apod. Dokonce již není žádnou výjimkou, že se děti prostřednictvím sociální sítě domlouvají na spáchání přečinu nebo trestného činu.

Z praxe známe případ, kdy se žáci prvního stupně základní školy domlouvali na popravě svého spolužáka. Mínění některých lidí, že malé město a obec, či dokonce vesnice jsou pro výchovu a bezpečný rozvoj dětí méně rizikové, v tomto případě určitě neplatí.

Zde je patrné nebezpečí, které dětem a mladistvým sociální sítě a Internet mohou přinášet a proto je v současné době velmi důležité, aby rodiče i děti byli informováni o takovémto riziku. Rodiče by měli vědět, jak jejich děti tráví svůj volný čas, co na Internetu hledají, dělají, jaké stránky navštěvují apod. Sociální sítě jako by nahradily interpersonální vztahy, osobní styky.

Shrnutí

Rozvolnění společnosti, nabytá svoboda, spousta nových možností a výzev nové doby, které ve společnosti za poslední desetiletí nastaly, tak někteří mladí lidé demokraticky nechápu a staví se k tomuto problému spíš anarchicky. Mladá generace, je tak díky tomuto vývoji každý den ovlivňována novými moderními technologiemi, novou záplavou nejrůznějších informací, sociálními skupinami, normami, hodnotami a taky lákadlem něčeho nepoznaného či dokonce zakázaného. Neumí se tak vyrovnat se svobodou a novými možnostmi a výzvami, není to však jejich soukromý problém, často je na vině společnost i rodina, která nevytváří podmínky, jak se v nových skutečnostech chovat. Proto se někteří mladí jedinci hledají a snaží se s těmito podmín-

kami vyrovnat po svém a při této cestě za poznáním i zvolí cestu ne vždy mravního chování. Jak říká P. Sak (2000) každý člověk je obklopen životním polem, jehož jednou složkou je pole sociální. To vzniká dávno před tím, než se člověk narodí. A tak mladí lidé určité sociální skutečnosti berou jako normy, ačkoliv lidé s většími zkušenostmi s nimi nesouhlasí a jsou tak předmětem kritiky.

Objevují se tak u mladé generace v jejich chování sociálně patologické jevy. Jedná se o tzv. rizikové projevy chování, mezi něž patří i kriminalita. Kriminalita mládeže je však pouze špičkou ledovce v oblasti negativních projevů mladé generace. V současné době má kriminalita mládeže sestupnou tendenci, ale není radno ji podceňovat. Rozvoj sociálně negativních projevů chování u mladé generace je skrytou základnou ledovce. Když se nebudeme snažit tyto jevy eliminovat a nikterak ovlivňovat, můžeme mít v budoucnu problém nejenom s kriminalitou u mladé generace, ale i u dospělých, jelikož každý mladý člověk, bude i v budoucnu dospělý občan, který bude mít potenciál zakládat svoji vlastní rodinu.

2 Profil současné mládeže a sociálně negativní projevy mládeže

Mládež je vždy součástí dané společnosti, v níž žije. Chceme-li charakterizovat populaci mládeže, musíme ji dle B. Krause (2018) vnímat v dimenzích doby a společenských poměrů, v nichž tato generace dozrává. Svět, který ji obklopuje, vytváří její názory, vzory a pohledy na život a svět. [31]

B. Kraus (2018) dále konstatuje, že do současného profilu mládeže vstupují dvě generace. Za první tzv. generace Y, jenž se narodila v letech 1980-1995. Tato generace je charakteristická přehnaným sebevědomím, spoustou optimismu a narcistickým pojetím. Díky tomu, že vyrostli v kultuře změn (pád komunismu, začátek digitálních technologií), tak jsou velmi flexibilní, žijí rychle a nemají rádi hierarchické uspořádání společnosti. Tato generace nechce měnit svět, ale chce se mít dobře, ráda cestuje a upřednostňuje zábavu před prací. Často i v dospělosti bydlí u rodičů či v podnájmu. Je to první globalizovaná generace, políbená digitální technologií. Druhá generace pak tvoří současnou mládež, její příslušníci se narodili v letech 1995-2010 a označují se jako generace Z. Narodili se již do digitálního světa a hned od začátku využívají všech digitálních technologií, jejich hlavní zábavou je internet. Jsou zvyklí projevovat svůj názor přímo a ostře, a to díky vlivu sociálních sítí. Volný čas většinou tráví u počítače, proto mají z velké části kamarády ve virtuálním světě. Rychle se adaptují na nové situace, na rozdíl od generace Y se snaží o změnu světa a usilují v práci o úspěch. Jsou od malička konfrontováni s virtuální realitou, která je pro ně součástí jejich vlastní reality a ne alternativy. O současné mládeži se někdy hovoří i jako o tzv. rizikové mládeži, a to díky snadnému přístupu k drogám, alkoholu, masovému působení médií, proměně hodnotového systému a nefungující rodině (příliš zaměstnaní rodiče). [31]

B. Jirkovská, J. Semrád a L. Emrová došli k velmi zajímavému zjištění, které uvádí ve svém empirickém šetření, kterého se účastnilo 324 dětí ve věku 13 až 14 let z Ústeckého, Pardubického, Zlínského a Trnavského kraje. Sběr dat probíhal v období 2015-2016, po následném vyhodnocení bylo zjištěno, že se mladá generace ve svém volném čase věnuje především právě digitálním technologiím. [3]

Současná mládež vyrůstá ve zcela jiných podmínkách, než tomu bylo za doby jejich rodičů. Jde o generaci, která svoje orientační body v životě odráží od jiných startovních bodů a její životní cíle a životní dráhy mají odlišnou podobu. Dnešní mladá generace musí být schopna zvládnout pohyb v medializovaném prostředí současných domácností, škol a veřejného prostoru. To ovlivňuje utváření jejich identity v kontaktu s virtuálním prostorem, který vytváří prostor s ní experimentovat. [15]

2.1 Mládež a sociálně negativní projevy chování dětí a mládeže

Pokud pojednáváme o pojmu mládež, dle sociologie se jedná o termín označující buď nepřesně ohraničenou věkovou skupinu, nebo sociální kategorii, která je vymezena specifickými biologickými, psychologickými a sociálními znaky, které tuto skupinu spojují ve stejném životním cyklu. Jedná se o skupinu, která se nalézá mezi dětstvím a dospělostí. V našich podmínkách jde tedy o věkovou skupinu od 14-15 let do 30 let. [34]

V odborné literatuře se jednotliví autoři různí v zasazení mládeže dle věkového vymezení. Dolní věková hranice je zřetelnější, jedná se o období, kdy končí povinná školní docházka, horní věková hranice pak dává autorům prostor k diskuzi nad tím, kdy se stává člověk doopravdy sociálně dospělý. Například dle Saka (2000) je mládež velká sociální skupina lidí se specifickou pozicí a úlohou ve společnosti, do níž bývají zařazováni jedinci ve věku od ukončení základní školní docházky do věku ukončení sociální zralosti (převzetí všech rolí dospělých a získání plnohodnotného občanského statutu). Horní hranici považuje za věk do 26 až 30 let. S 30 rokem počítá též V. Příhoda (1967). [11][13]

V průběhu posledních desetiletí dochází díky měnícím se životním podmínkám jednak k akceleraci biologického zrání, ale také k prodloužení věku, v němž si mladí lidé osvojují společenské role dospělých a získávají plnohodnotný sociální status (např. prodloužení povinné školní docházky a prodloužení profesionální přípravy – studium na budoucí zaměstnání, vliv bytového problému či nízké počáteční platy absolventů středních a vysokých škol). Díky tomu pak dochází k prodloužení horní hranice této sociální skupiny. [34]

V závislosti na předmětu a rozsahu zkoumání jednotlivých vědních oborů se pak horní hranice věku mládeže mění. Dle současné státní administrativy se jako horní hranice mládeže udává 26 let, OSN jenž vychází z Úmluvy o právech dětí, pak chápe věk dítěte do 18 let jako mládež. V návaznosti na tuto úmluvu některé vyspělé evropské státy mění hranici i povinné školní docházky např. Nizozemí, Belgie, Francie, Německo, Česká republika – návrh k projednání.

Pro účely této práce budeme však pracovat převážně s věkovou skupinou 15-18 let, která obsahuje nejvíce psychických a sociálních rysů, které charakterizují mládež a odráží i věkovou hranici pro dotazníkové šetření.

S termínem mládež úzce souvisí také pojem mladistvý. V souladu s naší trestněprávní úpravou je vymezen tento pojem jako: člověk od 15 do 18 let, který má na rozdíl od dospělého sníženou trestní odpovědnost. Zato člověk od narození do dovršení 15 let se označuje jako nezletilý, tato osoba nemá trestní odpovědnost. Spáchá-li však dítě mezi 12. až 15. rokem věku čin, za který lze dle trestního zákona uložit výjimečný trest, může se takovému jedinci uložit v občansko-právním řízení ochranná výchova, kterou uloží příslušný soud. [6][26]

Sociálně negativní projevy chování dětí a mladistvých jsou nedílnou součástí dnešní společnosti, řada mladých lidí vykazuje svými projevy sociálně negativní chování. Jedná se o jevy, které společnost klasifikuje jako nežádoucí, jelikož porušují sociální, morální a právní předpisy společnosti.

Sociálně patologických jevů je široké spektrum, uveďme alespoň ty nejvíce se vyskytující v naší společnosti. Jedná se především o různé závislosti (alkohol, drogy, patologické hráčství atd.), vandalismus, záškoláctví, lhaní, násilí, šikana, xenofobie, prostituce, divácké násilí, týrání atd.

Příčin, které umožňují jejich existenci je velké množství od vlivu osobnosti (krize hodnot, preference materiálních zájmů, sociální dědičnost, konstituční faktory), rodiny, školy, vrstevníků, způsobu trávení volného času, vlivu médií přes neúčinnou mravní výchovu, etiku, právní výchovu i malou účinnost sankčních opatření. Jako příčiny značného rozšíření sociálně patologických jevů u mládeže se uvádějí negativní změny v rodině, ale i velkorysý přístup k drogám, prostituci, příživnictví, hráčství, sexu a přístup k různým sektám apod. [18]

Chování odlišující se od sociální normy nebo systému norem, které jsou ve společnosti akceptovány, se označuje pojmem deviace.

Všechny typy jednání, jenž porušují tyto normy, jsou chráněny právními předpisy včetně přestupků a označují jako delikvence (jedná se o širší pojem než je samotná kriminalita). Nejčastěji se tento pojem užívá pro označení trestné činnosti mládeže. Vedle trestných činů například zahrnuje jevy, které jsou závadné, ale sami sobě nejsou trestné, jedná se například o útoky z domova, agresivitu vůči druhým atd. [6]

Souhrn činů uvedených v trestním zákoníku obvykle popisovaných dle prostoru, času, rozsahu, struktury a pohybu se označuje jako kriminalita. V obecném pojetí se jedná o zločinnost, společenský jev, kterým se rozumí souhrn trestné činnosti. Kriminalita mládeže je součástí celkové kriminality, zahrnuje kriminální jednání osob do věku 18. let, jehož důsledek je překročení právních a společenských norem. Kriminalita tak předchází sociálně negativní projevy chování a jednání, je tak projevem protisociálního jednání a chování. [26]

Trestná činnost mládeže a nezletilých se v mnoha ohledech liší od trestné činnosti ostatních věkových skupin pachatelů. To je dáno stupněm psychického a somatického vývoje, vlastnostmi, zkušenostmi i motivy k páčání trestné činnosti. Mládež páchá trestnou činnost častěji ve skupině a se spolupachateli. Kriminalita je ve většině případů páčána pod vlivem momentální situace (převládá emotivní motivace oproti rozumové). Impulsem pro trestnou činnost jsou v řadě případů návykové látky, jako alkohol, případně jiná návyková látka zvyšující agresivitu a nepřiměřené reakce. Příprava trestné činnosti je nedokonalá, obvykle schází prvek plánování, častá je i nedostatečná příprava vhodných nástrojů ke spáchání trestného činu. Trestná činnost se vyznačuje neúměrnou tvrdostí, která se projevuje devastací, ničením předmětů a znehodnocením zařízení.

Některé znaky způsobu spáchání trestné činnosti souvisejí se somatickými znaky pachatele, např. vyšší rychlostí pohybu, mrštností, obratností, menší postavou a nižší váhou. Výběr předmětu útoku je určován jiným hodnotovým systémem než

u dospělých. Mladí pachatelé často odcizují předměty, které momentálně potřebují, nebo které se jim vzhledem k věku líbí (např. automobily, motocykly, videa, televizory, oblečení, zbraně, nože, alkohol, cigarety, léky apod.). Věci získané z trestné činnosti bývají pak rozdělovány ve skupině. Finanční prostředky zpravidla utrácí společně. Při dělení je patrná hierarchie a podíl na spáchané trestné činnosti. [26]

Dle Matouškové (2013) je charakteristickým znakem mladistvých delikventů zejména jejich nedokončený individuální a sociální vývoj. Mladiství přicházející do výkonu trestu jsou většinou sociálně zanedbaní, se sníženým intelektem a neúplným základním vzděláním. Většina z nich své jednání řídí dle pseudohodnotové stupnice a jejich náhled na svět je silně ovlivněn egoistickými tendencemi. Jsou v nich zakořeněny špatné návyky v pracovní, společenské a kulturní oblasti, jejich trestná činnost je impulsivní, mnohdy společensky velmi nebezpečná a bývá často začátkem dalšího kriminálního vývoje. Přitom sklony k páchaní trestné činnosti u nich nejsou ještě hluboce zakořeněny, z tohoto důvodu představují kategorii relativně snáze ovlivnitelnou, za předpokladu specificky zaměřené a odborně prováděné výchovné činnosti. [7]

2.2 Sebepojetí mládeže ovlivňované digitální technologií

Sebepojetí vyjadřuje postoje a očekávání, která jedinec chová vůči sobě samému. Sebepojetí plní svoji funkci jako nástroj orientace v osobním životě jedince. Obraz sebe je jednou z nejdůležitějších částí osobní mapy světa a obsahuje i obraz jeho ostatních částí. Utváří se neustálým porovnáváním sebe s jednotlivými elementy v okolí, jako jsou druzí lidé, společenské skupiny, životní úkoly a cíle. Osobní mapa jako obraz Já ve světě má různý obsah, různou míru a kvalitu správnosti, je podstatou jednání člověka, například s ohledem na to, jak v rámci ní chápe jedinec bezpečí, společenské cíle a jak zná své síly. [15]

Na obsahu a správnosti osobní mapy se v rámci raných fází vývoje podílí prostředí, v němž jedinec vyrůstá. Průběžným porovnáváním sebe s vlivy a požadavky z okolí se konstruuje se zkušeností vlastní kompetence. V ideálním případě se vytváří osobní mapa s pestrým obsahem, se znalostí vlastní síly, se zkušenostmi kompetence a se zážitky dosahováním cílů. [15]

Vývoj sebepojetí, sebehodnocení, sebevědomí mravnosti a dalších atributů je procesem komplexní povahy, který závisí na sociálních, psychických a tělesných činitelích. Sebepojetí má kořeny v lidech kolem, nicméně po svém zvnitřnění se zpětně promítá i do chování k druhým lidem. [15]

Sebepojetí a jeho obsah vznikají v průběhu procesu socializace. Podstatnou charakteristikou je přitom postupné rozšiřování a narůstání jeho obsahu a informací o sobě v průběhu času, jednak na základě zpětné vazby z okolí a jednak na základě vlastního úsudku. Při vzniku, utváření, vývoji a stabilizaci celého sebesystému se jako významné ukazuje především srovnání s ostatními. Význam mají zejména blízké a vysoce důležité osoby. Sebepojetí se formuje v rámci interakce se sociálním prostředím, podstatným atributem však je rovněž uvědomění si sebe sama coby aktivního činitele, a to zejména v období dospívání. Hlavním měřítkem sebehodnocení

a pohnutek chování jsou osobní standardy (normy, cíle, hodnoty a osobní aspirace jedince), které jsou nedílnou součástí sebepojetí.

Za nejsilnější prediktor úrovně sebehodnocení v období od dětství až do rané adolescence - pubescence je považována rodičovská opora. Postupně se pak více a více uplatňuje vliv vrstevníků, nicméně význam rodičovské opory přetrvává po celou dobu adolescence a klesá až v dospělosti. To je ovlivněno nástupem do zaměstnání a zakládáním vlastních rodin. S postupujícím věkem se pak sebepojetí mění. Bylo rovněž zjištěno, že jakmile mladý člověk dospěje a jakmile založí svoji vlastní rodinu, tak se vrací k hodnotám původní rodiny. Zároveň také zpravidla narůstá agresivita a riziko rozvoje negativních vzorců chování, v případě že mladý člověk neměl v rodině dostatečné zázemí. [27]

Novodobým fenoménem současné doby, který vstupuje do formování sebepojetí je virtuální svět a jeho virtuální realita, která je pro dospívající velmi přitažlivá. Umožňuje totiž mimo jiné experimentovat i s různou totožností (bez nutnosti odhalení té pravé).

Dle L. Stašové, G. Slaninové a I. Junové (2015) virtuální prostředí přirozeně vede jedince k průběžnému vyhodnocování sebe sama, experimentování s identitou, kontaktování s širokým okruhem blízkých i vzdálenějších přátel s možností okamžitého návratu do reality. E. Reidl (cit dle L. Stašové, G. Slaninové a I. Junové, (2015)) upozorňuje na aspekt fragmentace osobnosti, která může být překážkou rozvinutí flexibilní a úplné osobnosti. Vztahy ve virtuálním prostředí mohou postrádat kontinuitu a je snadné z nich s okamžitou platností a bez zásadních důsledků odejít. Na druhou stranu existuje řada vztahů v propojení s virtuální realitou a realitou skutečnou. V současné době není zcela možné prakticky oddělit přátelství v rámci virtuální a skutečné reality. [15]

Online svět také umožňuje dnešní generaci spoustu možností, jednou z nich je například i konstrukce či rekonstrukce vlastní identity na sociálních sítích. Virtuální prostředí umožňuje jedinci sebezprezentaci vlastního já v online světě, kde jedinec vystupuje pod svým virtuálním jménem či přezdívkou, za kterou se i tak trochu schovává. Virtuální prostředí má několik fenoménů: snižuje úzkost, mírní strach a obavy ze sankcí. Vyrůstá zde otevřenost, troufalost a odvaha. Zvyšuje se komunikativnost, výřečnost a spontánnost. Objevuje se touha a odvaha dospívajících se stavět do opozice, provokovat, a to až do extrému, kterého by se v reálném světě obával díky sankcím dopustit. Jedinec tak jedná v souvislosti se svou přezdívkou a tím jak jeho přezdívkou vnímá okolí. Některé jedince může i pocit anonymity, který se schovává za přezdívkou vést k činnostem, které by v běžném světě neudělali. Online identita láká dospívající i z důvodu toho, že touží po nezávislosti, zejména na rodičích, pomáhá jim k odreakování a je lehce dosažitelná odkudkoli. [15]

2.3 Vzory současné mládeže

Jestliže se snažíme více poznat současnou mládež, je třeba se podívat na to, kdo jsou jejich vzory, s jakými typy osobností se dnešní mládež identifikuje.

Při utváření vlastní identity člověka hrají vzory důležitou roli. Jedinec díky obdivu ke vzoru a případnou identifikací s ním projektuje určitým směrem svoji budoucnost. Vzor tedy můžeme chápat jako tzv. vodítko, které pomáhá určovat jedinci směr jeho dalšího vývoje. V průběhu výchovy a vzdělávání se děti a mládež setkávají prostřednictvím svých rodičů, učitelů a společenského prostředí s různými typy příkladů a osobností, které jim mohou být vzorem k nápodobě.

Z dosavadních výzkumů zaměřených na současnou děti a mládež vyplývá, že v raném dětství se jedinec častěji identifikuje se svým nejbližším okolím (rodinou), v období dospívání si pak své vzory často hledá mimo nejbližší sociální prostředí.

V roce 2011 Národní institut dětí a mládeže za podpory MŠMT v rámci projektu Klíče pro život představil výsledky svého realizovaného výzkumu na téma „Hodnotová orientace dětí od 6 do 15 let“. Z výzkumu vyplynulo, že nadpoloviční většina dětí má svůj vzor, s narůstajícím věkem dítěte se ale uváděné procento snižuje. Jedním z důvodů je i to, že se zvyšujícím se věkem roste samostatnost jedince a klesá potřeba se s někým identifikovat. Rovněž se ukázalo, že čím je dítě starší, tím méně nalézá svůj vzor v rodině, ale více u mediálně známých osobností, jako jsou například sportovci, zpěváci či hudebníci. Jeden ze závěrů byl i to, že děti (převážně chlapci) mají obecně tendenci inklinovat ke vzorům stejného pohlaví, jako jsou oni sami (90% dotázaných chlapců má za svůj vzor muže). [22]

Z výzkumu realizovaného na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové v roce 2009, jehož respondenty byly děti a mládež (6-17 let), vyplynulo, že více než třetina současné mládeže má za vzor své rodiče, a to rovněž s ohledem na věk respondenta. Rodiče tak jsou i v dnešní době zdrojem vzorových podnětů a vzory, které děti a mládež vnímají jako svoji inspiraci k nápodobě. S přibývajícím věkem dětí se stávají významnějšími vzorovými podněty otcové, kde si jich děti cení za jejich aktivitu, profesionalitu a respekt získaný v profesní sféře. Vzory dětí jsou v převážné míře reálné osoby ze současnosti, ne postavami fiktivními. [15]

L. Stašová, G. Slaninová a I. Junová (2015) ve své publikaci s názvem *Nová generace prezentují výsledky svého dosavadního průzkumu takto: „Možnosti výchovného působení však pravděpodobně nejsou tak beznadějně, jak by se mohlo zdát. Jak ukázalo i naše šetření, děti se stále identifikují ve značné míře s lidmi ze svého bezprostředního sociálního okolí, především se svými rodiči, a to i ve věku puberty a adolescence. Děti obdivují a mají tendenci se identifikovat s reálnými osobami, s nimiž přicházejí do bezprostředního kontaktu. V tomto ohledu může sehrávat svoji nezastupitelnou roli i rodinná a školní mediální výchova.“*

Vzory, příklady, idoly i modely lze vhodně využít při pedagogickém působení na mladou generaci, cílem je však vždy poukázat na některé kladné rysy osobnosti, které mohou děti napodobovat a identifikovat se s nimi. Rodina by měla při výchově jedinci vštípit dobrý vztah a úctu k základním lidským hodnotám a principům společnosti.

Pokud ale rodina není schopna tuto svoji roli zastat, je pravděpodobné, že můžou pro jedince vzniknout nepříznivé podmínky pro jeho další vývoj ve společnosti, které nemusí optimálně zvládnout. Dalším faktorem, který je klíčový pro osobní rozvoj dítěte je kvalita a struktura sociálních vazeb. V současné době, kdy se snižuje počet sňatků, zvyšuje se počet rozvodů, zvyšuje se věk, kdy lidé zakládají rodiny, dochází k změně rodinných uskupení, převládá tak neformálnost a rozvolnění rodinných vztahů, které jedince a jeho výchovu ovlivňují.

Nepřítomnost rodičovské postavy v rodině či rozvod rodičů má velký vliv na vývoj dítěte. Dítě se musí s novou situací v rodině vyrovnat a pochopit ji. Nastalá situace ovlivňuje nejenom osobnostní vývoj dítěte, ale má vliv i na jeho budoucí partnerský život, výběr partnera a na výchovu jeho dětí. V rodině delikventně se chovající mládež nejčastěji chybí jako rodičovská postava - otec. Chlapci pak postrádají vzor, s nímž by se mohli identifikovat, dívky postrádají model mužského chování, obecně tak děti postrádají druhou autoritu. Přítomnost nevlastního otce v rodině může být pro dítě jednak přínos, ale také komplikace, záleží, jak dítě nevlastního rodiče přijme a jaký je mezi nimi vztah. [6][32]

Negativní vztah k sociálně negativnímu chování dětí má také způsob řešení problémů v rodině. Děti, které vyrůstají v rodině, kde je mnoho konfliktů mezi rodiči či sourozenci, mají větší sklon ke kriminálnímu chování, než děti, které vyrůstají v klidném rodinném prostředí. Z takového prostředí má dítě větší tendenci unikat, díky tomuto prostředí se i často učí konfrontačnímu způsobu jednání a řeší jím dále své obtížné životní situace. Je rovněž prokázáno, že rodič, jenž se chová delikventně, nadměrně konzumuje alkohol, užívá omamné látky, je často nezaměstnaný či je jinak sociálně nepřízpůsobivý, zvyšuje pravděpodobnost, že jeho dítě může během dospívání přestupovat meze zákona. [6]

2.4 Volný čas současné mládeže

S měnící se generací mládeže se také mění oblast trávení jejich volného času. Volný čas představuje významnou součást našeho života. Mimořádný význam má zejména pro věkovou kategorii dětí a mládeže, jelikož základní zájmová orientace ve smyslu obsahu, ale i ve smyslu aktivní životní pozice, se tvoří v mládí. Životní způsob a volný čas jedince v dospělosti je modifikací danou vývojem a rolí spojenými s určitou životní fází. Sféra volného času dětí a mládeže a obsahové naplnění jejich volného času má proto význam na celoživotní orientaci člověka. [12]

Volný čas je tedy čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, koná v něm převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu. Volný čas není jen průvodním jevem života, ale může být rovněž jeho aktivizujícím prvkem. Je to čas, který sytí potřeby jedince, a to jednak potřeby individuální (rekreace, kompenzace, edukace, kontemplace), ale i sociální (komunikace, integrace, participace a enkulturace). [15]

P. Sak (2004) konstatuje, že jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů. Způsob trávení volného času

jednak rozhoduje o rozvoji talentu mladého jedince, ale i o naplnění jeho potřeb a zájmů a na druhé straně tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zrání. [12]

V současné společnosti dochází ke kvantitativním i kvalitativním proměnám volného času. Rozšiřují se možnosti pro uplatnění nových přístupů (animace, zážitková pedagogika) a vytvářejí se nové instituce k jeho trávení, například zábavní centra či tzv. IQ parky, které využívají moderní technologie a interaktivní metody výuky. Tyto změny však v sobě nesou i možná rizika a úskalí (zvýšení nicnedělání, nudu, v krajním případě nežádoucí či rizikové jednání).

Z pohledu možností pedagogického působení na mladou generaci můžeme volnočasové aktivity rozdělit na dvě oblasti, a to dle způsobu jejich realizace na: tradiční (organizované) trávení volného času a netradiční (neorganizované) trávení volného času. Organizované trávení volného času probíhá například ve školních družinách, klubech, volnočasových aktivitách školy, střediscích volného času, na základních uměleckých školách, zájmových sdruženích atd. Neorganizované trávení volného času pak probíhá například ve zmíněných zábavních parcích a sportovních centrech. [15]

Se změnou společnosti se mění i samotné volnočasové aktivity, rozšiřují se hlavně možnosti neorganizovaných aktivit, které vybočují z hlavního proudu, probíhají neformálně a mimo kontrolu dospělých. Veřejné prostředí mládeži nabízí podmínky pro realizaci nových aktivit, jednak uměleckých, ale i pohybových. Na poli uměleckých je to například streetart, který představuje nekomerční umění v městském prostoru, nejznámější projevem jsou graffity, nálepky, ale mohou to být například i šablony, instalace 3D objektů v prostoru, nejrůznější malby, mozaiky, atd. Mezi nové neorganizované pohybové volnočasové aktivity patří například parkour, který v sobě kombinuje běh a základní akrobacii. [15]

K rozvoji nových volnočasových aktivit rovněž přispívá i rozvoj moderních technologií a digitalizace. Mládež jednak užívá mediální nosiče k trávení volného času, ať jako příjemce informací (poslech hudby, hraní her atd.), nebo i k tvorbě mediálních aktivit na druhé (sociální sítě, tvorba videí a tutoriálů pro ostatní).

Dnešní mládež tak tráví většinu volného času sledováním elektronických médií. Díky volnému přístupu k internetu však rodiče nejsou schopni dohlédnout na to, které webové stránky mladistvý navštěvuje, nebo s kým na internetu komunikuje. Sociální sítě, počítačové hry a televize jsou tak nejvíce rozšířené média, které mládež ovlivňují.

Do nelehké situace se dostává i sama rodičovská generace, která mládež vychovává, jelikož jejich životní styl v dospívání nebyl tak silně poznamenán medializací a digitalizací. O této generaci rodičů se mluví jako to tzv. generaci digitálních přistěhovalců. Pro tuto generaci rodičů není vždy jednoduché optimálně uchytit mediální výchovu svých dětí, jelikož vstupují do vod pro ně neznámých a neprobádaných. [15]

Mediální výchova by měla být důležitou součástí výchovy rodinné, ale to je z výše uvedených důvodů problém. Jenkins (2009) zdůrazňuje její potřebu a nutnost budovat mediální gramotnost, a to ve třech základních bodech. Za prvé uvádí, že děti a mládež mají dnes rozdílný přístup k mediálním technologiím a možnostem na nich participovat a je nutné tento rozpor mediální výchovou smazat. Za druhé poukazuje

na fakt, že mládež není schopna rozlišit mezi komerčními zájmy, které prostupují média a jejich sdělením, a skutečnými fakty bez těchto zájmů. Za třetí je to etický rozměr, mladá generace by měla být podporována k tvorbě vlastních etických rozhodnutí a vnímat dopady, které mohou jejich činy mít na druhé. Rovněž uvádí, že především u druhé a třetí oblasti je možné spatřovat zásadní roli současných rodičů a rodinné výchovy. [15]

Rodinná mediální výchova by měla zahrnovat:

- uvědomělé rodičovské chování v roli vzoru;
- vytvoření vhodného mediálního prostředí (vhodné umístění televize a dalších medií a jejich množství aj.);
- společná mediální konzumace a komunikace o mediálních obsazích, zvyšování mediální gramotnosti dětí;
- výběr kvalitních programů zahrnující vědomou selektivní konzumaci;
- omezování volného času stráveného s medii. [15]

2.5 Hodnoty současné mládeže

Současná mladá generace ve světle tohoto i jiných provedených výzkumů představuje jakési zrcadlo celé společnosti. Šestnáct let budování kapitalistického neoliberálního systému vytvořilo základní půdorys hodnotového přesvědčení adolescentů, v jehož centru stojí autonomní individuum, pro něhož je klíčové uspokojení vlastních zájmů. Přesah k druhým lidem hraje stále menší roli, pokud jimi ovšem nejsou přátelé, kteří ovšem zpětně přispívají k uspokojení sociálních potřeb jedince. Tento proces podle ovšem nelze vnímat jako tendenci k zhoubné atomizaci společnosti, protože nejdůležitějším cílem mladých, přes pravděpodobné odložení do pozdějšího věku, je založení fungující rodiny. Hmotné statky sice hrají důležitou roli, ale jejich obstarávání má smysl právě vzhledem k zajištění všech potřeb budované základní jednotky společnosti. [30]

V hodnotové orientaci hraje určitou roli vzdělání, ale pravděpodobně méně, než se v dosavadních výzkumech naznačuje, například výzkum autorek A. Preissové Krejčí a L. Čadové (2011) prokázal, že volba školy velmi úzce souvisí s intelektuálním rodinným zázemím. Zároveň je pravdou, že jedinci pocházející ze sociokulturně méně rozvinutého prostředí (a navštěvujícího nejčastěji střední odborné učiliště) mají tendenci k většímu vyznávání egoistických hodnot, jakož i k zakázanému jednání (požívání drog a kouření). Tvrzení o zvýšené tendenci k extremistickému jednání u jedinců z této skupiny může být zvláště aktuální v souvislosti s menší možností uplatnění na trhu práce v budoucnosti či s hospodářskými problémy celého regionu. [30]

Česká mládež neodvozuje své hodnotové představy z náboženských idejí; sekularizace původně křesťanských hodnot je tak na počátku 21. století stále určujícím jevem jejího etického ukotvení. Otázka případné revitalizace náboženského přesvědčení i náboženských hnutí, která je pro ostatní země euroamerické civilizace stále živá, tak zatím musí zůstat otevřená. Jako možné se do budoucna jeví tendování budoucích vysokoškoláků k zvýšené citlivosti vůči religiózní problematice – procesy, kte-

ré probíhají u elit, totiž velmi často později proniknou do ostatních složek společnosti. Je ovšem velmi pravděpodobné, že i případné oživení spirituality a jejího vlivu na hodnotové postoje a přesvědčení se bude odehrávat v individualistickém scénáři, tedy že jedinec sám zůstane svým morálním zákonodárcem a že heteronomní principy morálky (Desatero, evangelijní blahoslavenství či postuláty preskriptivní etiky) budou mít na samotné mravní vědomí mládeže nadále minimální vliv. [30]

2.6 Vrstevnické skupiny

Vrstevnické skupiny můžeme definovat, jako typ sociálních skupin, v nichž se začíná spontánně a přirozeně seskupovat dospívající generace, spojujícím faktorem bývá společná potřeba či zájem. Většinou jde o malé neformální sociální skupiny. Vrstevnictví má význam po celou dobu života jedince, a to i přes to, jestli do vrstevnických seskupení vstupuje či nikoliv. Význam vrstevnických skupin pro výchovu spočívá v tom, že má silný vliv na mladého člověka, probíhá v nich základní společenský proces socializace člověka. Jednotlivé skupiny mají své cíle, vnitřní hierarchii a vlastní způsoby komunikace. [4]

Vrstevnické skupiny, především v době dospívání, mají výrazný vliv na názory, postoje a chování jednotlivce, který je jejich členem. Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mládež, která vyrůstá ve funkční rodině, která jedinci poskytuje podporu a vymezuje mu dovolené chování.

Nároky na přizpůsobení jedince v rámci příslušné skupiny jsou obvykle vyšší u vrstevnických skupin mládeže než u ostatních. Skupina jako celek ovlivňuje jedince například ve způsobu vyjadřování, oblékání, preferencí hudby k poslechu, způsobu chování, postojích ke škole, práci, rodičům, penězům, alkoholu atd.

Delikventní party vznikají většinou z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce, většinou zanedbávají školní docházku či práci, vytvoří si vlastní hodnotové preference a pak se chovají vysoce autonomně. Nejčastějším přestupkem bývají drobné krádeže, které využívají k obstarání finančních prostředků na svůj způsob života. Od drobných krádeží se pak přesouvají na plánované akce s napojením na překupníky, dalším důvodem kriminální činnosti může být nuda a vyplnění tak volného času. [6]

Členění skupin:

- stabilní a integrované skupiny;
- nestabilní a neintegrované skupiny;
- skupiny pokoutní.

Stabilní skupiny

Stabilní a integrované skupiny obvykle vznikají v prostředí, v němž jsou delikventní normy kladně přijímány dospělými a jsou jimi povzbuzovány. V našich podmínkách to jsou například gangy romských kapsářů.

Nestabilní skupiny

Neintegrované a nestabilní skupiny jsou obvykle velice násilnické, vznikající v nestabilním prostředí, v němž chce mládež ukázat svoji sílu, opozičnost a svoje odhodlání a nebojácnost. Skupina hodnotí vysoce nošení zbraní a agresivní vystupování, spory uvnitř skupiny jsou většinou řešeny pomocí násilí. Skupina pohrdá neagresivními jedinci. V našich podmínkách je těchto skupiny naštěstí pomálu, vznikají ojedinelé, a to většinou na velkoměstských sídlištích. [6]

Pokoutní skupiny

Pokoutní skupiny se skládají z mladých lidí, kteří se svým chováním vymykají předchozím dvěma skupinám. Typická pro tyto skupiny je obliba alkoholu, drog a sexuální promiskuita. Finanční prostředky pro své potřeby získávají pomocí drobných krádeží, půjček, žebráním, prodejem drog apod. Tyto skupiny se v odborné literatuře označují i jako drogová subkultura.

Odborná literatura definuje ještě dvě subkultury (skupiny), a to subkulturu rasistickou a pseudonáboženskou. První subkultura má blízko k nestabilním skupinám, které jsou založeny na násilí, avšak na rozdíl od nich má propracovanější ideologii. Takovou skupinou je například hnutí Skinhead. U těchto skupin není kriminální činnost poháněna finančním či majetkovým motivem, ale rasovým (etnickým). Druhou subkulturou, která se odlišuje od základního dělení je subkultura pseudonáboženská, například Satanisté. Tyto skupiny na rozdíl od skupiny Skinheads nemají ucelenou vnitřní strukturu, existují jako rozdrobené, nepropojené skupiny, které se řídí souborem názorových myšlenek, jejich učení na rozdíl od ostatních náboženských sekt nemá systematickou povahu. [6]

Etapy vývoje skupiny z hlediska delikvence:

- iniciální (porušování nočního klidu, narušování pořádku);
- přechodná (verbální agrese, poškozování věcí);
- kriminální (narušování normálního soužití, ubližování na zdraví);
- terorizování (těžká ublížení na zdraví, vydírání, loupeže). [6]

Škola a vrstevnické skupiny

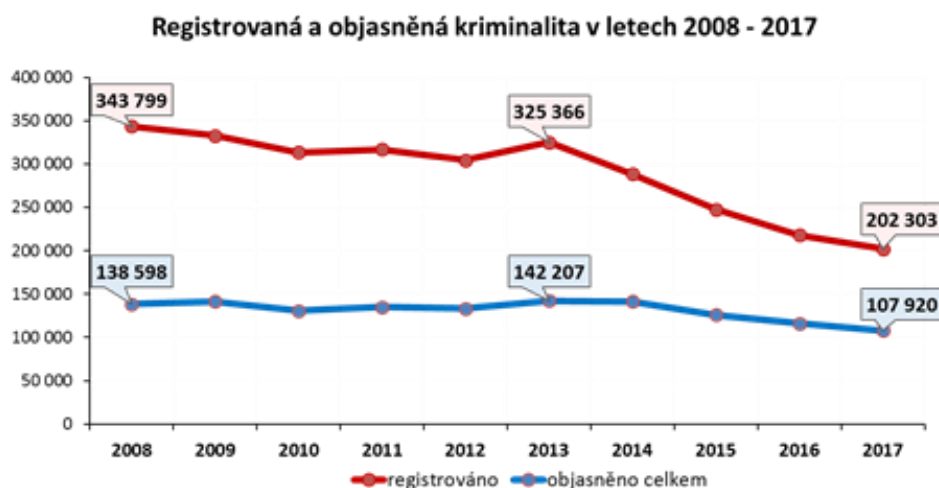
Přechodem do školy každé dítě ztrácí své výlučné postavení v rodině, které do té doby mělo. Musí se vypořádat se spoustou nových věcí, musí se přizpůsobit novému životnímu rytmu, jako například vstávat v určitou dobu, přizpůsobit se délce vyučovacích hodin, které jsou dělené přestávkami, musí si zvyknout na odpolední či večerní přípravu do školy. Škola ho chápe jako jednoho z mnoha dětí, žádá po něm, aby se přizpůsobilo, ukáznilo a chovalo jako ostatní děti ve třídě. Dítě chápe ze začátku jako nejvýznamnější osobu ve škole učitele, až se ve školním prostředí lépe zorientuje, začínají pro něho na významu nabývat vztahy se spolužáky a solidarita s nimi. Učitel je pro dítě autoritou, která se vyrovnává rodičům a později i vrstevníkům. [6]

Dítě je ve škole hodnoceno za chování a podané výkony v jednotlivých předmětech převážně známkami, ale také slovním hodnocením. Z toho si v prvních letech

školní docházky odvozuje pocit vlastní hodnoty. V průběhu školní docházky se také opírá o to, jak je přijímáno ze strany svých spolužáků. Význam spolužáků, jako zdroje pocitu vlastní hodnoty nabývá s dospíváním dítěte na významu. Děti si ve třídě začínají vytvářet vlastní „subkulturu“, jenž se vyznačuje zvyklostmi, rituály a svým jazykem. Ve třídě vznikají i další podskupiny tzv. „subkultury“, jejich vznik motivují příslušné zájmy, společné činnosti, nebo pohlaví („subkultura“ dívek a chlapců). Může docházet i k tomu, že tyto podskupiny jsou zárodkem asociálních part. Důležitá je zde role učitele, jak je na tyto „subkultury“ napojen, jaký je jeho vztah k žákům a jak s nimi bude pracovat, jakou vytváří atmosféru ve třídě. Jeho postoj a jednání může eliminovat nebo naopak popostrčit vývoj nežádoucího chování a vývoje žáků. Učitelův nezájem či agresivita se například mohou stát živnou půdou pro šikanování ve třídě. Učitel tak svým chováním může „označit“ agresorům jedince, který je v nějakém ohledu slabší či nedostatečný a jehož se pak děti cítí oprávněně beztrestně napadat. [6]

2.7 Profil současné kriminality a kriminality mládeže

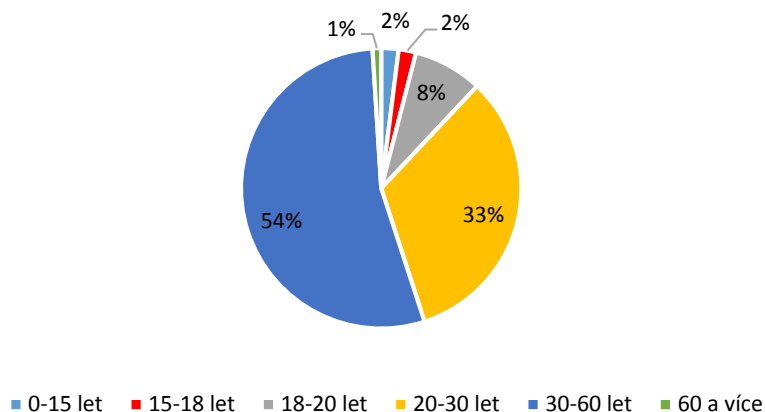
Než se zaměříme na kriminalitu mládeže, podíváme se na vývoj celkové kriminality v České republice. V posledních 10 letech, vyjma let 2011 a 2013 dochází k postupnému snižování celkové kriminality v České republice (viz Graf 1). Pozitivní trend vykazuje i stav objasněné kriminality, kdy se příslušníkům státních orgánů daří snižovat rozdíl mezi registrovanými a objasněnými činy.

Graf 1- Registrovaná a objasněná kriminalita 2008-2017 (Vlastní zpracování [29])

Zaměříme-li se na strukturu kriminality dle věkového rozložení, tak mladiství (15-18 let) se na celkové objasněné kriminalitě podílejí zhruba 2% (viz Graf 2)

Věková struktura známých pachatelů v roce 2016

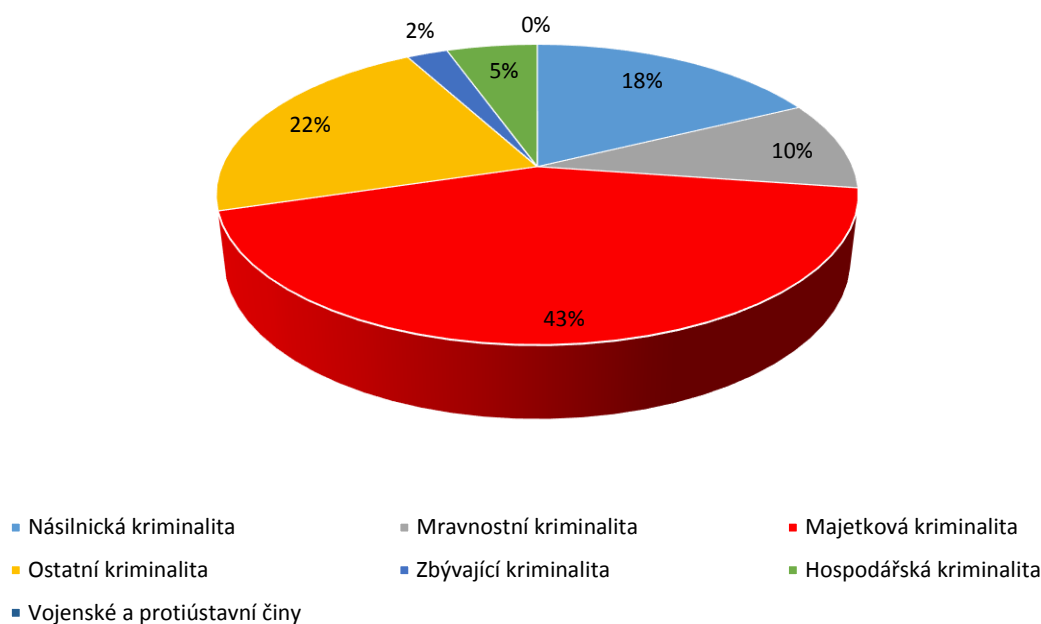
Graf 2 - Rozdělení kriminality dle věkové struktury (Vlastní Zpracování [21])

Kriminalita mladistvých má v posledních letech stejně jako celková kriminalita klesající charakter. Největší podíl na celkové kriminalitě mladistvých má majetková kriminalita 43%, do které patří majetkové krádeže a vloupání. Dále pak ostatní kriminalita, kde se jedná převážně o výtržnictví, sprejerství, maření výkonu úředního rozhodnutí a nedovolenou výrobu a distribuci psychotropních látek a jedů. Třetí místo pak zaujímá násilnická kriminalita, kde se vyskytuje nejvíce úmyslné ublížení na zdraví, loupeže a vydírání. Naopak nejmenší podíl na kriminalitě mladistvých má zbývající kriminalita, kde se nalézají dopravní nehody a ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství. Nulový podíl má pak vojenská a protiústavní kriminalita.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
registrováno trestných činů	343 799	332 829	313 387	317 177	304 528	325 366	288 660	247 628	218 162	202 303
spácháno mladistvými	7 728	7 123	5 339	5 427	4 713	3 845	3 367	2 747	2 585	2 636
spácháno nezletilými	2 783	2 333	1 636	1 636	1 463	1 286	1 350	1 308	1 250	1 273

Tabulka 1 - – Vývoj kriminality mládeže v letech 2008-2017 (Vlastní zpracování [29])

Kriminalita spáchaná mladistvými v roce 2017

Graf 3 – Kriminalita spáchaná mladistvými v roce 2017 (Vlastní zpracování [24])

Shrnutí

Dnešní mládež se tak musí vyrovnat s neustále se měnícími podmínkami, které vytváří nová doba. Na současnou mládež nejvíce působí mediální zahlcení a virtuální realita. Dosah různých podnětů v životě dnešní generace mladých lidí je umocněn nejenom působením nových komunikačních technologií, ale i vybaveností generace těmito nosiči informací (skoro každý mladý jedinec vlastní v dnešní době mobilní telefon a má přístup na internet). Virtuální svět ovlivňuje nejenom jejich sebepojetí, vzory, hodnoty, ale také příslušnost k vrstevnické skupině a trávení volného času.

Dnešní mladá generace musí být schopna zvládnout pohyb v medializovaném prostředí současných domácností, škol a veřejném prostoru. Mediální výchova v rodině a ve škole tak nabývá na své důležitosti. Adekvátní rodičovský dohled a jeho kvalita má v současnosti tak prokazatelnou souvislost s negativně sociálním chováním dítěte.

Na druhou stranu se ukazuje, že i přes velký vliv virtuální reality je mladá generace schopna odlišit řadu aspektů sociálního života kolem sebe a je při utváření své vlastní identity stále věrná reálným životním vzorům před těmi mediálně nereálnými.

Abychom mohli včasně reagovat na potenciální kriminalitu, je třeba se zabývat jednotlivými sociálně negativními projevy jednání a chování.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Empirické šetření a prezentace výsledků

3.1 Teoretická východiska empirického šetření

Jak vyplynulo z analýzy odborné literatury, kriminalita a sociálně negativní projevy chování a jednání jsou úzce spjaty se stavem společnosti, jsou její součástí a spolu s vývojem společnosti se také proměňují. I přesto, že v současnosti je kriminalita mladistvých na sestupné tendenci, musíme věnovat pozornost jejímu předcházení. Kriminalitě předcházejí sociálně negativní projevy chování ve společnosti a těmi je potřeba se zabývat a adekvátně na ně reagovat.

Dnešní mladá generace především díky novým digitálním technologiím a vývoji společnosti jako takové, zaznamenala od předchozí generace dynamický posun. Mládež je nucena se vyrovnávat s neustále se měnícími podmínkami, jenž nová doba přináší. Především se jedná o nové možnosti, které poskytuje demokraticky a humanisticky orientovaná společnost. Rozvolnění společnosti, na něž generace předtím nebyly zvyklé, mediální zahlcení společnosti a virtuální realita, se čím dál více promítají do reálného života svých uživatelů a často jsou mladou generací špatně chápána.

Mezi výchovně vzdělávacími institucemi, i přes proměny společnosti je stále nejbližší rodina a rodinná výchova těmi základními, které mají hlavní úlohu při tváření současné mládeže a mohou tak eliminovat sociálně negativní projevy jednání a chování. Zájem rodičů o své děti a jejich adekvátní výchova, vštípení jim správných hodnot a vzorů chování, jsou pro jejich orientaci v dnešní proměnlivé době nezbytné.

3.2 Cíle a úkoly empirického šetření

Cílem empirického šetření bude popsat a klasifikovat projevy sociálně negativního chování a jednání současné mládeže na vybraném vzorku respondentů.

Dílní úkoly empirického šetření jsou následující:

- Jaké druhy sociálně negativních projevů chování se vyskytují u sledované mládeže.
- Jak současná mládež chápe kriminalitu a zdali se dopustila nějakého deliktu či trestného činu a z jakého důvodu.
- Jaký je rozdíl ve způsobu trávení volného času a vnímání projevů sociálně negativního chování mezi žáky učňovských oborů na střední odborné škole a studenty gymnázia.
- Jaký je vliv současného rodinného prostředí na školní výsledky studentů.
- Jak je pro současnou mládež důležité patřit k uzavřené skupině lidí.
- Převažuje trávení volného času s rodinou, nebo mimo ní.

Empirické šetření bude v souvislosti s empirickými cíli zaměřeno i na to, v jakých rodinných poměrech současná mládež vyrůstá, jak s rodiči vychází, jak se rodina o mládež zajímá, jak tráví svůj volný čas, jaké má mládež studijní výsledky a přístup

ke studiu a jaký má vztah k návykovým látkám a postoj ke kriminalitě. Samotné empirické šetření bude ověřovat ústřední hypotézu, která tvrdí, že sociálně negativní projevy mládeže se objevují ve větší míře u studentů učňovských oborů než u studentů gymnázia.

3.3 Stanovené hypotézy empirického šetření

Prováděné šetření bude mít charakter kvalitativně-quantitativního šetření, bude tedy smíšené povahy. Pro účely výzkumu byly na základě analýzy odborné literatury stanoveny následující reálné hypotézy:

H₁: Kriminalita mladistvých se objevuje ve větší míře u učňovských oborů než u gymnazistů.

H₂: U studentů s horším studijním výsledkem převažuje pasivní trávení volného času.

H₃: U žáků s projevy sociálně negativního jednání a chování plní rodina své funkce jen částečně, nebo je neplní vůbec.

H₄: Pro studenty učňovských oborů je více důležité být součástí uzavřené skupiny lidí, party.

H₅: Volnější rodičovská výchova je v rodinách, kde jsou rodiče rozvedeni, nebo spolu rodiče nežijí, tento rodinný model je rovněž běžnější u žáků učňovských oborů.

H₆: Současná mládež tráví se svou rodinou méně než 30% svého volného času.

3.4 Popis vzorku respondentů

Pro účely empirického šetření byly vybrány dvě střední školy nacházející se v jednom ze čtyř moravských krajů. Střední školy pocházejí ze stejného města s obyvateli do 30 tisíc. Obě instituce mají rovněž dlouholetou působnost v tomto městě. Výzkum je zaměřen na skupinu respondentů ve věku 15-19 let. Celkový vzorek bude čítat 100 respondentů (50 respondentů ze střední odborné školy a 50 respondentů z gymnázia), následně budou z výzkumu vyřazeny případné dotazníky, které nebudou reálně a adekvátně vyplněny.

Gymnázium má v tomto městě dlouholetou historii, v současnosti ho navštěvuje 550 žáků, které vyučuje 55 učitelů. Ve složení počtu žáků je poměr chlapců a dívek nevyrovnaný, převládají dívky, které tvoří přibližně 2/3 stavu žáků.

Druhou školou je pak střední odborná škola. Tato škola vznikla sloučením tří škol, dvou středních odborných škol a středního odborného učiliště, ke kterému došlo postupně, kdy se nejdříve spojily dvě střední odborné školy a následně bylo toto uskupení završeno v roce 2014, kdy se nově vzniklá střední odborná škola spojila se středním odborným učilištěm. V současné době školu navštěvuje okolo 700 žáků. Ve složení počtu žáků převládá poměr chlapců, důvodem je i větší počet odborných oborů, které jsou svoji strukturou více navštěvovány chlapci.

3.5 Rozbor výzkumného nástroje

Pro účely získání potřebných dat byla zvolena jako hlavní výzkumná metoda dotazování realizovaná technikou dotazníku. Výhodou této metody je získání velkého množství dat, a to v poměrně krátkém časovém úseku. Jelikož toto empirické šetření má povahu kvantitativně-kvalitativního výzkumu, bude hlavní dotazníkové šetření doplněno o kvalitativní výzkumnou metodu řízeného rozhovoru.

Dotazník je koncipován tak, aby u zvoleného vzorku respondentů zjistil jejich vztah k sociálně negativním projevům chování mládeže, způsob trávení volného času, dále zjistil názory týkající se rodinného prostředí, v němž vyrůstají. Dotazník má celkem 33 položek a byl koncipován tak, aby jeho vyplnění zabralo maximálně 10-15 minut. Finální podoba dotazníku je umístěna v příloze I.

Položky dotazníku 1- 8 jsou věnovány rodině a mají zachytit, jak respondent vnímá rodinou výchovu a prostředí, ve kterém vyrůstá. Položky 9-14 jsou zaměřeny na volný čas, na to zda se rodina zajímá o své potomky, jak současná mládež tráví svůj volný čas, jestli současná mládež tyto informace rodině poskytuje a do jaké míry čas tráví společně s rodinou. Dotazníkové položky 15-18 jsou následně zaměřeny na to, jak je pro mládež důležité být členem uzavřené skupiny lidí, party a jestli k některé uzavřené skupině lidí, či partě patří. Položky 19-20 zjišťují, jaký má vztah dnešní mládež k návykovým látkám a položky 21-22 se vztahují k zjištění prospěchu a školní docházce. Položky 23-31 následně zjišťují, jaký má současná mládež vztah k sociálně negativním projevům, jak moc mládež přichází do styku s tímto tématem přes masová média, jestli se reálně ve svém životě dopustila negativního sociálního jednání, co bylo příčinou tohoto jednání a jak na tuto problematiku pohlížejí. Rovněž bude zjištěno, zdali byl v jejich rodině již někdo trestně stíhán. Položky 32-33 jsou identifikační, týkající se věku a příslušnosti k pohlaví respondentů. Dotazník obsahuje převážně uzavřené otázky, součástí dotazníku jsou však i otázky otevřené a polootevřené, k zjištění více detailů, okrajově je zde i použito škálování odpovědí.

Rozhovor bude realizován s 5 náhodnými žáky středních škol, kteří spadají do stejné věkové skupiny jako vybraný soubor respondentů, tedy do věkové skupiny 15-19 let. Tento rozhovor bude mít formu neformálního polostrukturovaného rozhovoru, jehož otázky budou do jisté míry korespondovat s položkami v dotazníkovém šetření tak, aby bylo možno získané poznatky porovnat s daty dotazníkového šetření a rozšířit tak jeho výsledky.

3.6 Organizace výzkumu

Dotazníkové šetření na střední odborné škole bylo realizováno na základě osobní dohody s pedagogem dané školy, který byl osobně detailně seznámen s dotazníkem, aby v případě potřeby mohl zodpovědět případné dotazy žáků. Dotazník byl rozdán ve vyučovacích hodinách daného pedagoga, který vyučuje odborné předměty na učňovských oborech.

Dotazníkové šetření na gymnáziu bylo na návrh žáků realizováno prostřednictvím elektronické formy přes sociální síť facebook, a to v rámci vytvořených studijních

skupin, které k těmto účelům mají žáci zřízeny. Po vyplnění dostatečného počtu dotazníků (50 dotazníků) byl tento sběr ukončen.

Řízený polostrukturovaný rozhovor byl organizován jako neformální rozhovor v rámci náhodného oslovení 5 studentů středních škol. Ze setkání nebyl pořizován žádný zvukový záznam, pouze psané poznámky, které byly shrnuty společně s výsledky dotazníkového šetření.

Všem respondentům byl zdůvodněn postup výzkumného šetření před samotným sběrem dat, následně byli ujištěni o zajištění jejich anonymity v rámci šetření.

Samotný dotazník byl nejprve podroben předvýzkumu v rámci jeho přípravy, a to nejbližší rodinou a dětmi kamarádů. Následně byl díky zpětné vazbě upravován a doplňován do finální podoby, která byla představena respondentům (viz Příloha I). Jelikož se jedná o aktuální téma, nabízelo se mnoho otázek k šetření, které by bylo zajímavé zkoumat, nakonec byl vybrán pouze základ, který dle autora odráží hlavní otázky k dosažení cíle výzkumu.

3.7 Výsledky empirického šetření

Celkem bylo osloveno 100 respondentů (50% gymnazistů, 50% střední odborná škola; učňovské obory), do vyhodnocení šetření bylo následovně zařazeno 87 relevantních odpovědí, a to 42 dotazníků, které vyplnili žáci učňovských oborů, a 45 dotazníků žáků gymnázia. Zbýlých 13 zodpovězených dotazníků bylo z důvodu neúplnosti vyplnění z vyhodnocení vyřazeno.

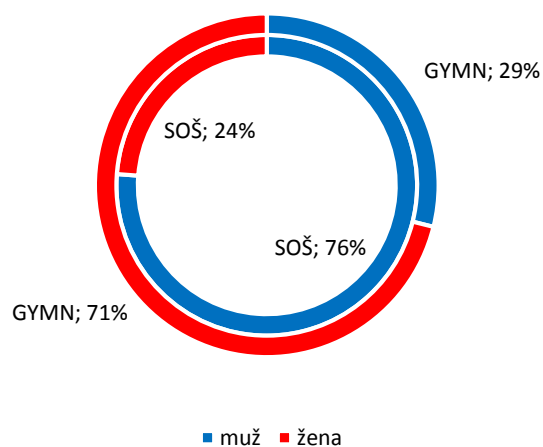
Jednotlivé položky dotazníku byly následně vyhodnocovány za účelem ověření stanovených hypotéz. K vyhodnocení bylo použito i grafické zobrazení odpovědí pomocí tabulek a grafů, převážně pak sloupcových grafů, které odrážejí četnost dosažených odpovědí nejpřehledněji. Při vyhodnocení budou v grafech uvedeny zkratky zkoumaných škol a to SOŠ³ a GYMN⁴.

Ze zkoumaných dotazníků bylo 52% vyplněno chlapci a 48% dívkami. Rozdělení dle pohlaví odpovídalo druhu školy. Na gymnáziu bylo vyplněno 32 dotazníků dívkami a 13 dotazníků chlapci. Na střední odborné škole bylo vyplněno na učňovských oborech 10 dotazníků dívkami a 32 dotazníků chlapci (viz Graf 4)

³ SOŠ - Střední odborná škola – výzkum byl proveden na učňovských oborech Střední odborné školy, která je s učilištěm spojena pod jejím názvem.

⁴ GYMN - Gymnázium

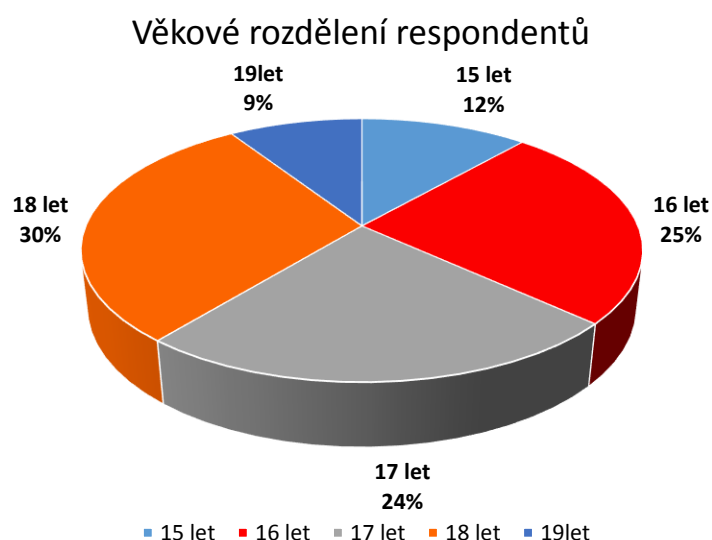
Rozdělení respondentů dle pohlaví

Graf 4 – Rozdělení respondentů dle pohlaví (Vlastní zpracování)

Ve zkoumaném vzorku byla nejvíce zastoupena věková skupina 18 let, a to 30%, následně věková skupina 17 a 16 let (24% a 25%). Rozdíly mezi věkovými skupinami jednotlivých škol nebyly výrazně odlišné, jejich zastoupení bylo velmi obdobné. Šetření dle věkových skupin tak bylo konzistentní, výrazněji se lišilo pouze u věkové skupiny 18. let, která byla více zastoupena gymnazisty, učňovské obory na střední odborné škole pak byly více zastoupeny věkovou skupinou 16. let (viz Graf 5).

Jak již bylo zmíněno, dotazník byl dle otázek rozdělen do jednotlivých oblastí, a to do šesti oblastí: rodina, volný čas, vrstevnická skupina, návykové látky, školní výsledky a docházka, vztah k sociálně negativním projevům chování.

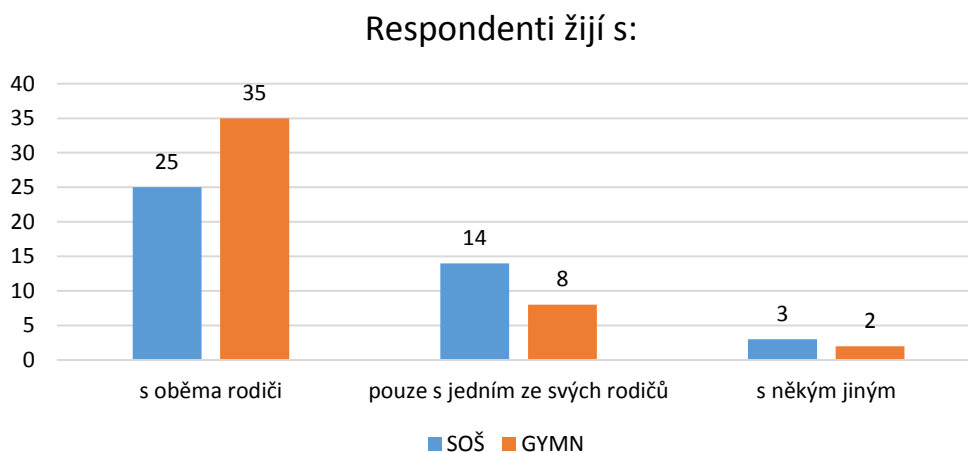

Graf 5 – Věkové rozdělení respondentů (Vlastní zpracování)

Rodina

(Otázky dotazníku 1-8)

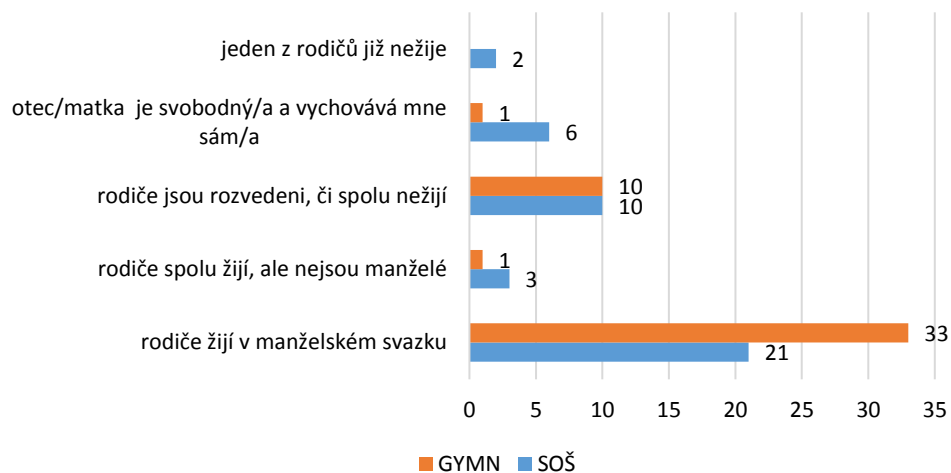
Ze získaných dat vyplývá, že 69% dotázaných respondentů žije s oběma rodiči, 25% pouze s jedním z rodičů a 6% s někým jiným. Ti pak uvedli, že žijí například: ve střídavé péči, s přítelem, jeden respondent uvedl, že žije v dětském domově. Větší podíl respondentů, kteří žijí s oběma rodiči, je u žáků gymnázia.

Graf 6 – S kým respondenti žijí v domácnosti (Vlastní zpracování)

Rodiče respondentů, kteří uvedli, že žijí s oběma rodiči, žijí většinou v manželském svazku. Respondenti, kteří žijí pouze s jedním z rodičů, mají většinou rodiče rozvedené, nebo spolu rodiče nežijí. Mezi respondenty byli rovněž i takoví, kteří jsou vychováváni pouze matkou či otcem, nebo jeden z jejich rodičů již nežije. Tato skupina tvořila 10% ze zkoumaného vzorku. Ze získaných dat tedy můžeme konstatovat, že zhruba ¼ dotazovaných pochází z rodiny, kde jsou rodiče rozvedeni, nebo spolu nežijí (viz Graf 7).

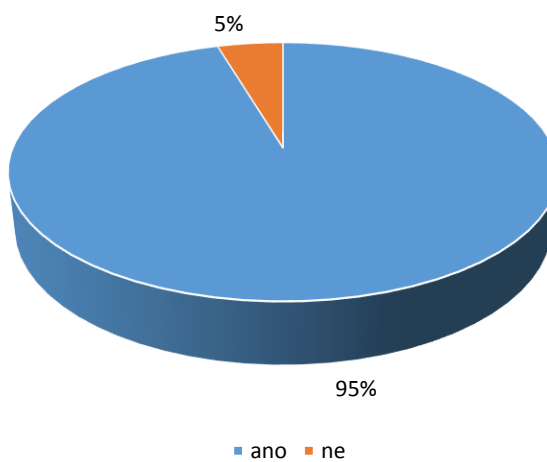
Rodiče

Graf 7 – V jakém vztahu žijí rodiče respondentů (Vlastní zpracování)

Ze získaných dat rovněž vyplývá, že 95% všech dotázaných má sourozence, poměr mezi žáky gymnázia a střední odborné školy, kteří mají sourozence je rovněž obdobný.

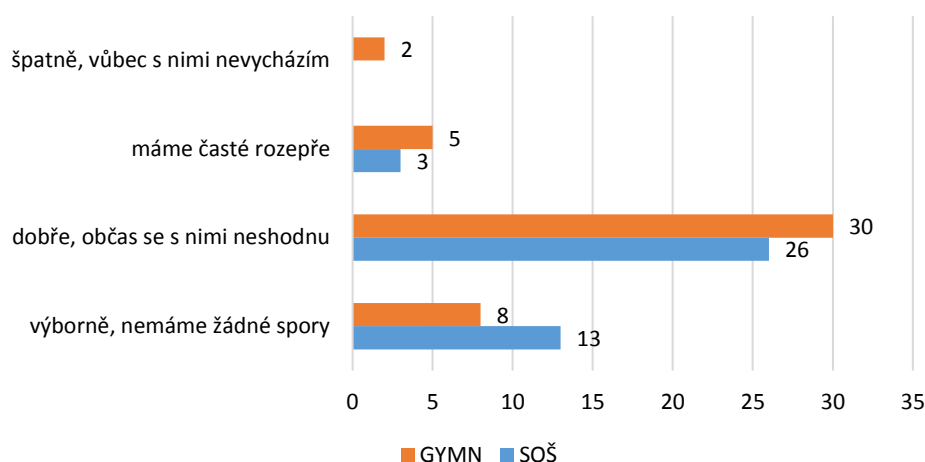
Sourozenec

Graf 8 - Poměr respondentů, kteří mají sourozence (Vlastní zpracování)

Při otázce jak respondenti vycházejí s rodiči, uvedlo 64% respondentů, že se svými rodiči vycházejí dobře s občasnými neshodami, 21% všech dotázaných uvedlo, že se svými rodiči vychází výborně a 11% pak uvádělo časté rozepře s rodiči, nebo že se s nimi vůbec neshodnou. Překvapivé bylo, že tyto odpovědi o neporozumění si s rodiči uváděli více studenti gymnázia, než studenti učňovských oborů.

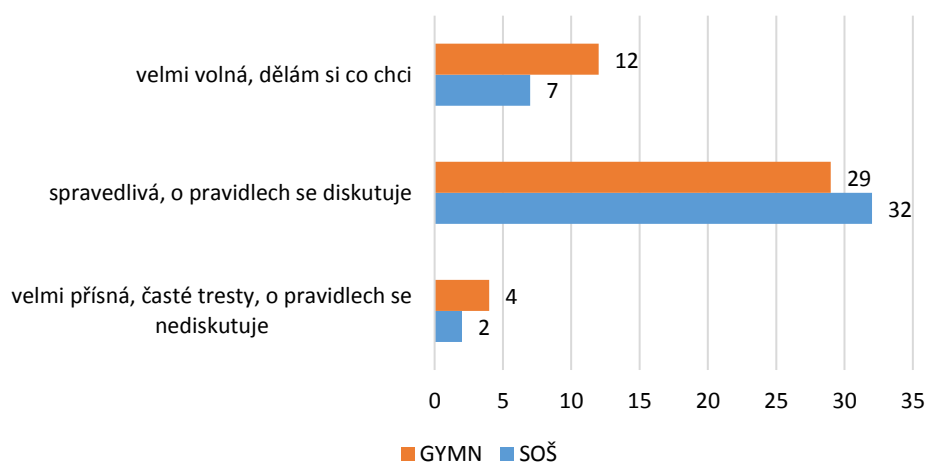
Jak respondenti vycházejí se svými rodiči

Graf 9 – Jak respondenti vycházejí se svými rodiči (Vlastní zpracování)

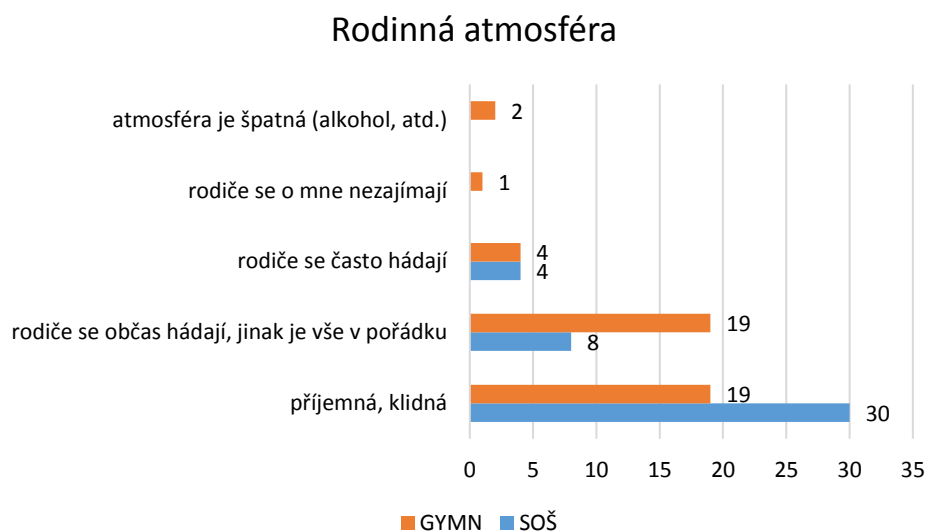
Naprostá většina respondentů (71%) zastává názor, že rodičovská výchova v jejich domácnosti je spravedlivá a o nastolených pravidlech je možné diskutovat, 22% dotázaných pak uvedlo, že mají velmi volnou výchovu a mohou si dělat, co uznají za vhodné. Tuto odpověď uvedlo více gymnazistů, než studentů učňovských oborů, bylo to rovněž dáno i věkem respondentů, kdy převyšoval věk 18 a 19 let.

Rodičovská výchova

Graf 10 - Rodičovská výchova v rodině respondentů (Vlastní zpracování)

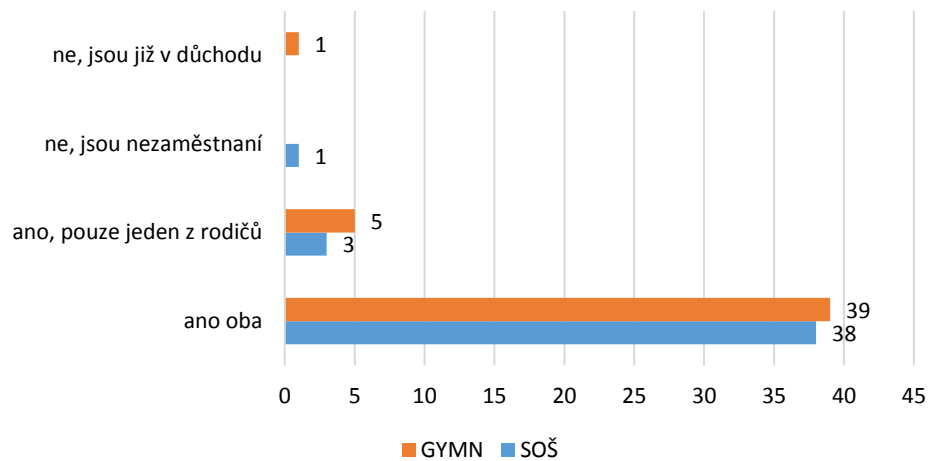
Nadpoloviční většina respondentů uvedla, že žije v příjemné a klidné rodinné atmosféře, další poměrná část shledává své rodinné prostředí dobré, přičemž se občas rodiče hádají. 9% všech dotázaných pak uvedlo, že se jejich rodiče často hádají a 3% uvedly, že se o ně rodiče nezajímají, nebo jejich atmosféra v rodině je špatná. Tyto odpovědi pocházely z řad gymnazistů. Respondenti, kteří identifikovali svoji rodinou atmosféru jako špatnou či se jejich rodiče často hádají, rovněž uvedli, že jeden z jejich rodičů je nezaměstnaný. Tento fakt tak může být i jednou z příčin špatné atmosféry doma.

Graf 11 – Rodinná atmosféra (Vlastní zpracování)

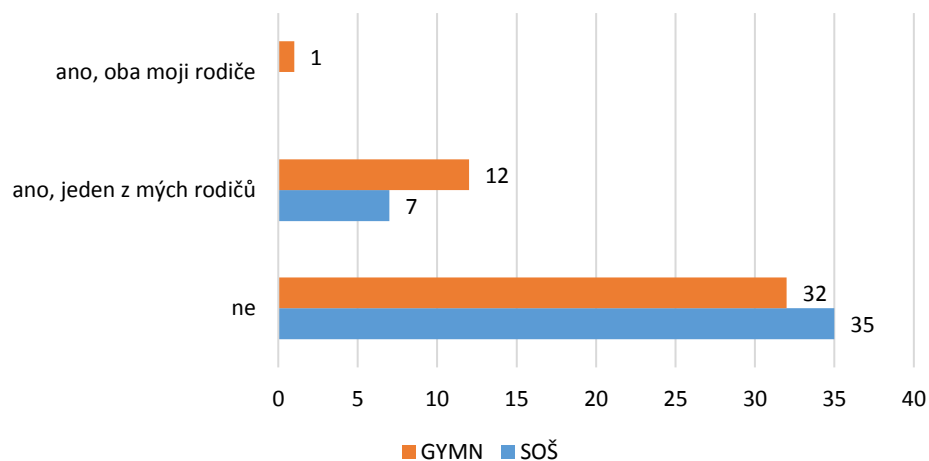
V 77% jsou rodiče respondentů zaměstnaní. Průzkum rovněž ukázal, že 23% rodičů vykonává více jak jedno zaměstnání. Zajímavostí je, že z výsledného počtu rodičů, co vykonávají více jak jedno zaměstnání, jsou 99% v domácnosti oba rodiče řádně zaměstnaní.

Rodiče jsou zaměstnaní

Graf 12 – Rodiče a jejich zaměstnanost (Vlastní zpracování)

Rodič vykonává více zaměstnanání

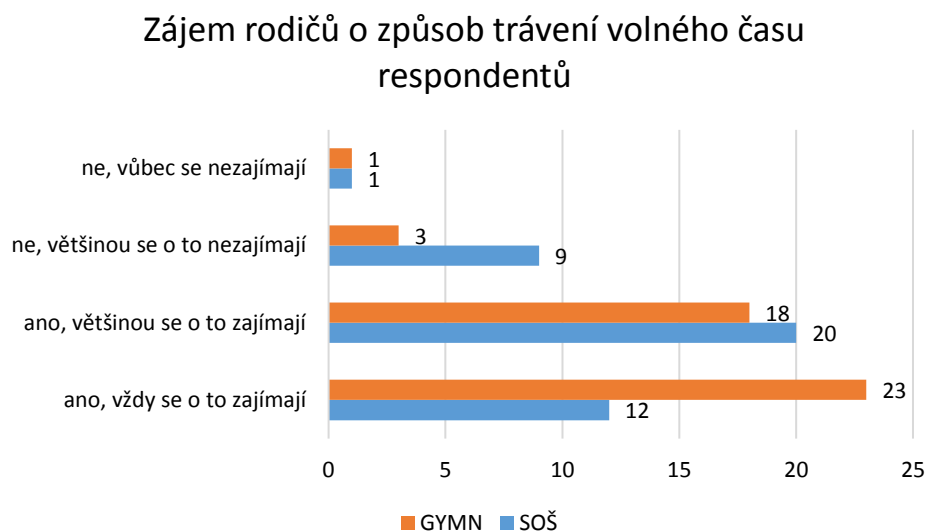
Graf 13 – Rodič má více zaměstnanání (Vlastní zpracování)

V rámci této oblasti byla zkoumána i hypotéza H_5 : *Volnější rodičovská výchova je v rodinách, kde jsou rodiče rozvedeni, nebo spolu rodiče nežijí, tento rodinný model je rovněž běžnější u žáků učňovských oborů.* Tato hypotéza nebyla z průzkumu otázek (1, 2, 4, 5, 6) potvrzena, jelikož větší počet žáků gymnázia uváděl, že má volnější výchovu a rovněž se jednalo o žáky, kteří bydlí s oběma svými rodiči a jejichž rodiče žijí v manželském svazku a rodinná atmosféra doma je příjemná a klidná.

Volný čas a způsob jeho trávení

(otázky dotazníku 9-14)

Na otázku, jestli se rodiče zajímají o to, jak a s kým tráví respondenti svůj volný čas, odpovědělo 40% dotázaných, že ano, vždy se o to zajímají. O něco málo více 44% uvedlo, že se rodiče o způsobu trávení volného času svých dětí většinou zajímají. Zbýlých 16% pak uvádělo, že se o jejich způsob trávení volného času rodiče většinou či vůbec nezajímají, z větší části to byli studenti učňovských oborů.

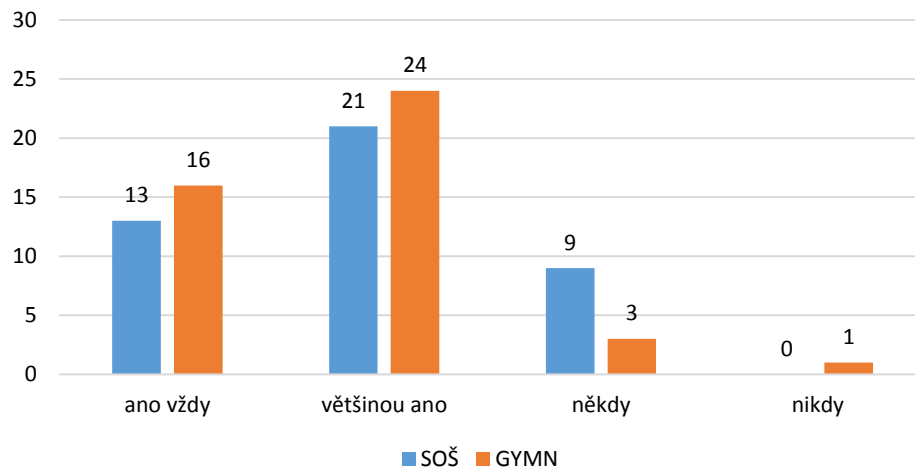

Graf 14 - Zájem rodičů o trávení volného času respondentů (Vlastní zpracování)

Z 35 dotázaných, kteří uvedli, že se jejich rodiče vždy zajímají o způsob trávení volného času, 19 uvedlo, že jejich rodiče mají vždy povědomí o tom, jak a s kým tráví svůj volný čas, 13 z nich uvedlo, že o tom rodiče většinou mají povědomí a 3 z nich uvedli, že o tom někdy informují své rodiče.

Převážná část respondentů své rodiče většinou o způsobu trávení svého volného času informuje (52%).

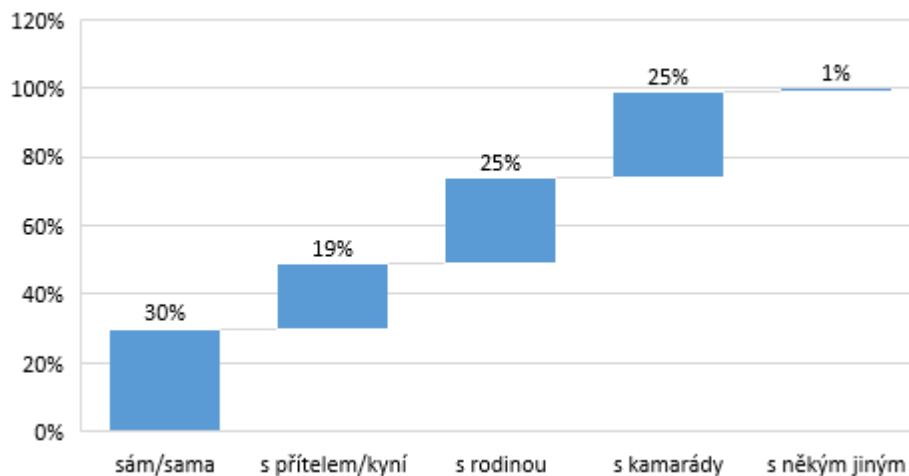
Vědí rodiče jak respondenti tráví svůj volný čas?

Graf 15 - Mají rodiče povědomí o způsobu trávení volného času respondentů (Vlastní zpracování)

V další otázce měli respondenti rozdělit 100% mezi jednotlivé subjekty, dle toho jak s nimi tráví svůj volný čas. Z průměrovaných odpovědí následně vyplynulo, že respondenti většinu volného času tráví v následujícím pořadí: sami, s rodinou a kamarády, s přítelem či přítelkyní.

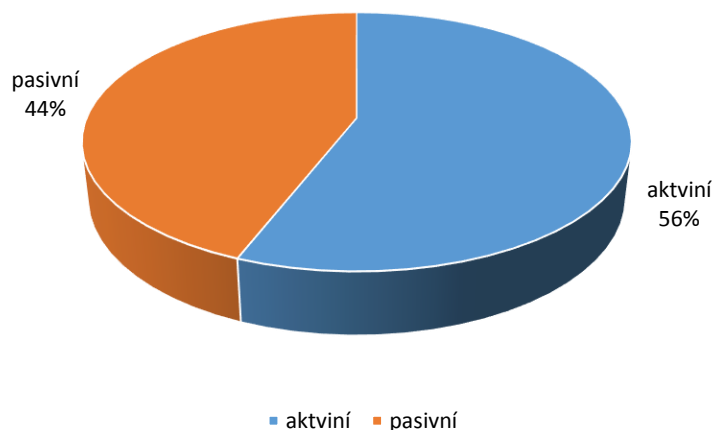
S kým respondenti tráví svůj volný čas

Graf 16 - S kým nejvíce respondenti tráví svůj volný čas (Vlastní zpracování)

Z výsledků průzkumu rovněž vyplynulo (viz Graf 17), že dotazovaní dávají přednost aktivnímu způsobu trávení volného času, tyto výsledky byly velmi podobné mezi žáky jednotlivých škol.

Preference způsobu trávení volného času

Graf 17 - Preferovaný způsob trávení volného času (Vlastní zpracování)

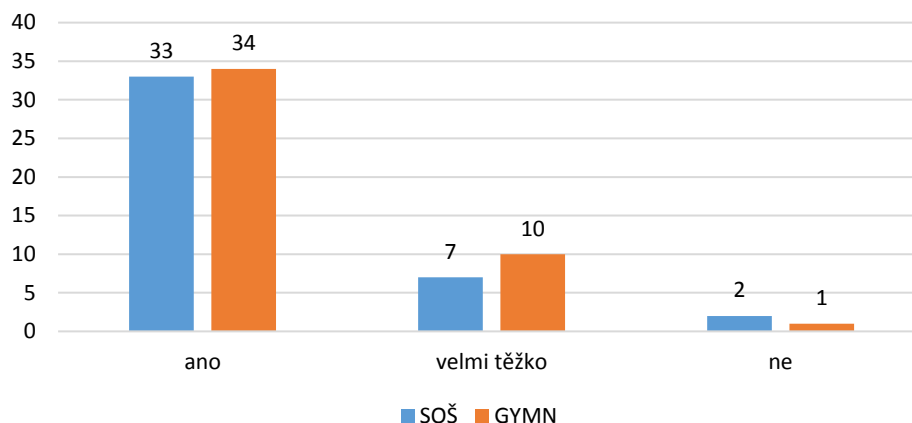
Mezi nejčastější odpovědi na otázku, jakým způsobem tráví respondenti svůj volný čas se svou rodinou, patřily následující formy:

- rodinné výlety;
- sledování televize, filmů;
- rodinné oslavy;
- práce na zahradě;
- návštěvy kaváren a restaurací;
- hraní společenských/stolních her;
- povídání si.

V menší míře se pak objevily odpovědi o společném sportování, či pomoc při péči o starší členy domácnosti (dědeček, babička). Jen velmi málo respondentů pak uvedlo, že s rodiči netráví svůj volný čas, či jejich volný čas je pouze o informování rodičů o svých školních výsledcích, zde se jednalo hlavně o studenty učňovských oborů.

Většina žáků (67) rovněž uvedla, že se při trávení svého volného času obejde bez mobilu či počítače, tento poměr tvořil více jak 77% z celkového počtu dotázaných. Jednotlivé odpovědi se rovněž výrazně nelišili u žáků gymnázia a učňovských oborů.

Obejdou se bez mobilu a počítače ve svém volném čase?

Graf 18 - Možnost absence mobilu a počítače při trávení volného času (Vlastní zpracování)

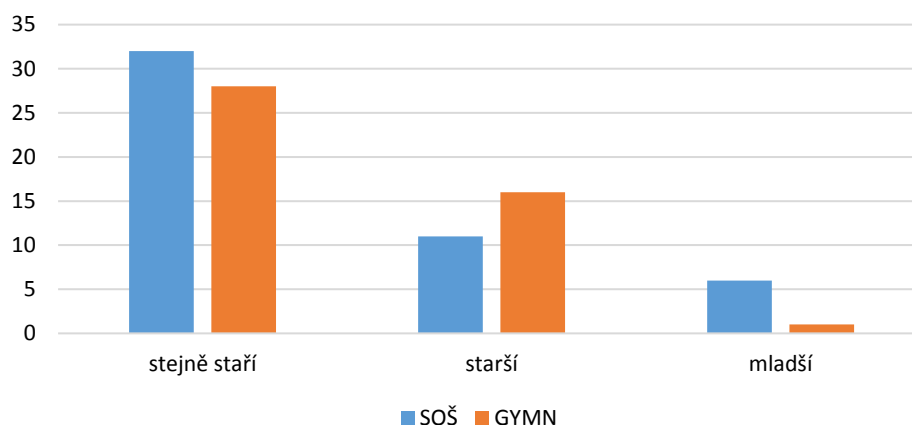
V rámci této oblasti výzkumu byla vyhodnocena hypotéza H_6 : *Současná mládež tráví se svou rodinou méně než 30% svého volného času*, která se ze zkoumaných výsledků potvrdila. Respondenti v průměru tráví svůj volný čas z 25% s rodinou. Ti, kteří uváděli vyšší podíl stráveného času s rodinou byli převážně respondenti nižšího věku, dívky a taci, kteří uváděli v preferencích způsob trávení volného času o samotě.

Vrstevnícká skupina, příslušnost k uzavřené skupině lidí
(Otázky dotazníku 15-18)

Další oblast dotazníku se zabývala otázkami na věkovou strukturu kamarádů a příslušnost k uzavřené skupině lidí (partě, sektě) a vnímání důležitosti být členem tohoto uskupení.

Převážná většina dotazovaných (64%) uvedla, že se převážně kamarádí se stejně starými vrstevníky, 29% pak uvedlo, že má převážně starší kamarády.

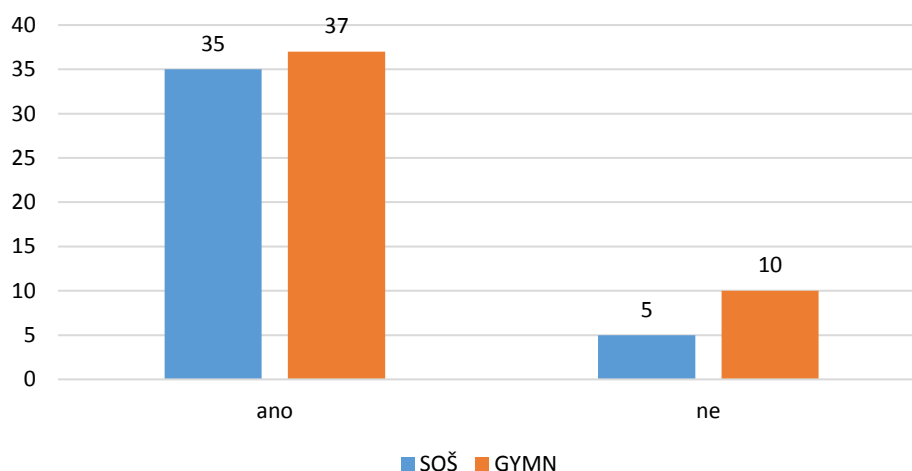
Věková struktura vrstevnické skupiny respondentů

Graf 19 - Věková struktura vrstevnické skupiny (Vlastní zpracování)

Přes 83% dotázaných následně uvedlo, že jsou nebo v minulosti byli členy nějaké party, rovněž při detailnějším pohledu bylo zjištěno, že ti, kteří nejsou nebo nikdy nebyli členem žádné party, uváděli v preferencích, že svůj volný čas tráví nejvíce sami, či s rodinou a pak teprve s kamarády.

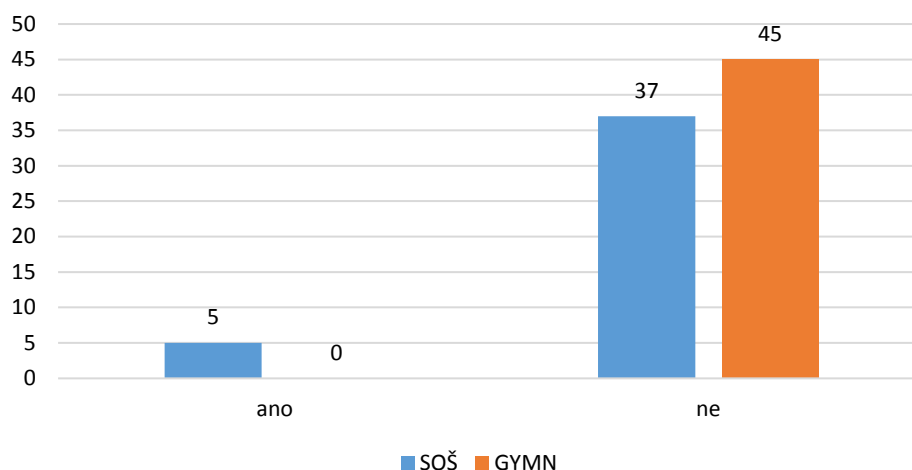
Příslušnost k partě

Graf 20 - Členství v partě (Vlastní zpracování)

V dotazníku byla rovněž položena otázka, zda byl nebo je někdo členem sekty či gangu. Na tuto otázku odpovědělo 5 dotazovaných žáků z učňovských oborů kladně.

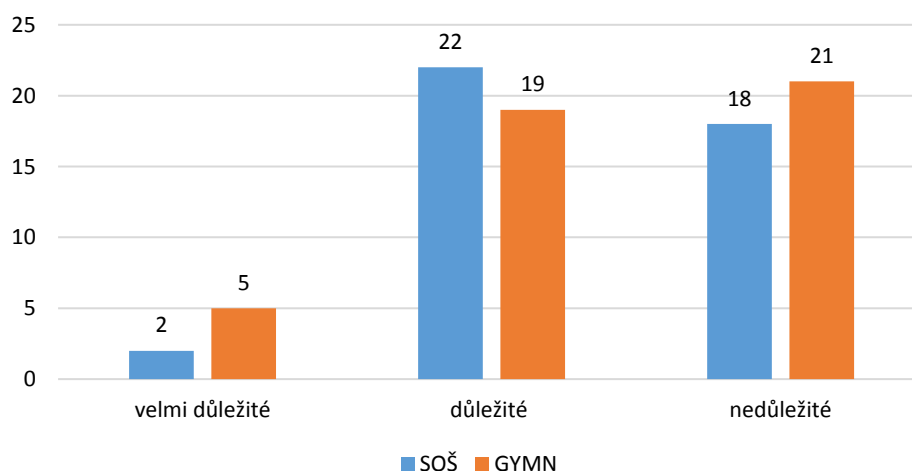
Příslušnost k sektě, gangu

Graf 21 - Členství v sektě či gangu (Vlastní zpracování)

Pro respondenty je důležité být součástí uzavřené skupiny lidí (47% ze všech dotazníků), dokonce pro 8% dotazovaných je tento fakt velice důležitý. Poměr mezi žáky gymnázia a učňovských oborů byl stejný (pro 28% žáků gymnázia i pro 28% žáků učňovských oborů je důležité a velmi důležité být součástí uzavřené skupiny lidí či party). Z výsledků dotazníků (otázky 16, 17 a 18) nebyla tedy potvrzena hypotéza H_4 : Pro studenty učňovských oborů je více důležité být součástí uzavřené skupiny lidí, party, jelikož srovnání mezi školami ukázalo, že tato skutečnost je stejně důležitá jak pro studenty učňovských oborů, tak pro studenty gymnázia. Pro studenty gymnázia byla u některých respondentů ještě důležitější. Mohlo by se zdát, že se vzrůstajícím věkem bude tato důležitost odstraněna, ale tato domněnka nebyla ve zkoumaném vzorku prokázána.

Důležitost příslušnosti k uzavřené skupině lidí

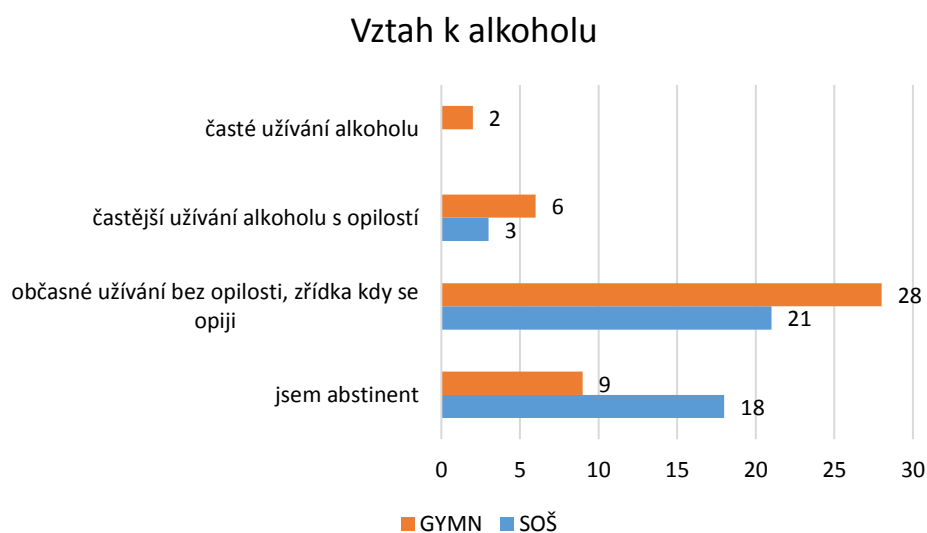
Graf 22 - Jak je důležité být součástí uzavřené skupiny lidí, party (Vlastní zpracování)

Zkušenost s návykovými látkami

(Otázky dotazníku 19-20)

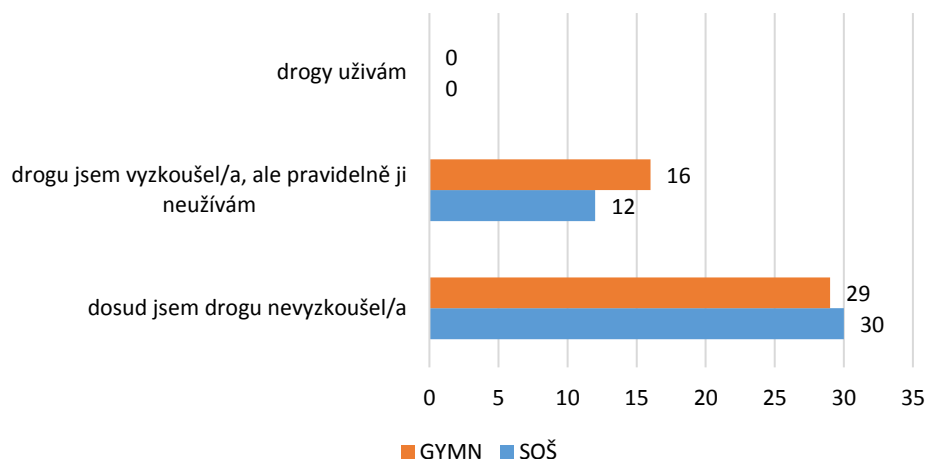
Další zkoumanou oblastí byla oblast návykových látek a vztah k nim. Nebylo žádným překvapením, že věková skupina do 18 let má kladný vztah k alkoholu, přestože věková hranice pro konzumaci alkoholu je 18 let. Okolo 58% všech dotázaných občasně alkohol užívá, 13% dotázaných následně uvedlo, že alkohol konzumují často. 32% o sobě pak tvrdí, že jsou abstinenti. Je zajímavé, že tuto odpověď uvedli ve větší míře studenti učňovských oborů oproti studentům gymnázia.

Další otázka mířila na zkušenosti s drogami (viz Graf 24). Zde žádný respondent neuvedl, že by drogy pravidelně užíval. 32% respondentů uvedlo, že drogu vyzkoušelo, ale pravidelně je neužívají. Dle věkového zastoupení respondentů, s drogou nemělo zkušenosti větší procento z mladších respondentů ve věku 15 a 16 let. Zde se nabízí otázka, do jaké míry byly dotazníky vyplněny pravdivě. Lze předpokládat, že ne všichni se chtějí chlubit tím, jak často drogy užívají. V mé statistice sice vyšlo, že pravidelně je neužívá nikdo, ale republikové průměry a průzkumy diagnostických ústavů posledních let bohužel hovoří jinak.

Graf 23 - Zkušenost a vztah k alkoholu (Vlastní zpracování)

Vztah k drogám

Graf 24 - Zkušenost a vztah k drogám (Vlastní zpracování)

Školní výsledky a docházka

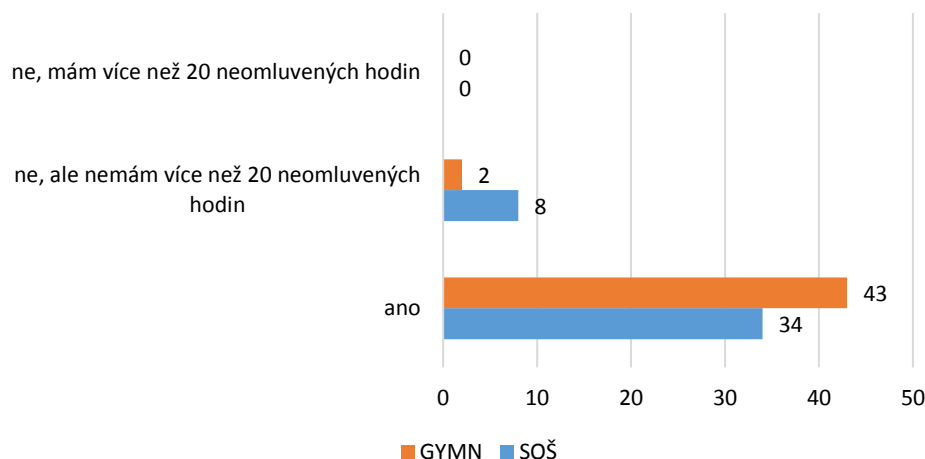
(Otázky dotazníku 21-22)

Respondenti odpovídali i na pravidelnost jejich školní docházky a prospěch. 89% dotazovaných má pravidelnou školní docházku. Respondenti, kteří odpovídali, že jejich školní docházka je nepravidelná, ale nemají více jak 20 neomluvených hodin, byli z větší části žáky učňovských oborů. Respondenti jako důvod nepravidelné školní docházky uváděli nejvíce to, že se nudí (4 respondenti), mezi další důvody patřilo například dohánění látky z jiného předmětu, hraní počítačových her, nechut ráno vstávat, ale také problém se spolužáky.

V oblasti školního prospěchu bylo zaznamenáno u prospěchu s vyznamenáním více odpovědí od žáků gymnázia a na druhé straně v oblasti horších školních výsledků či opakování ročníku více odpovědí od studentů učňovských oborů. Celkem však 63% všech dotázaných uvedlo, že ve škole prospívají dobře (viz Graf 26).

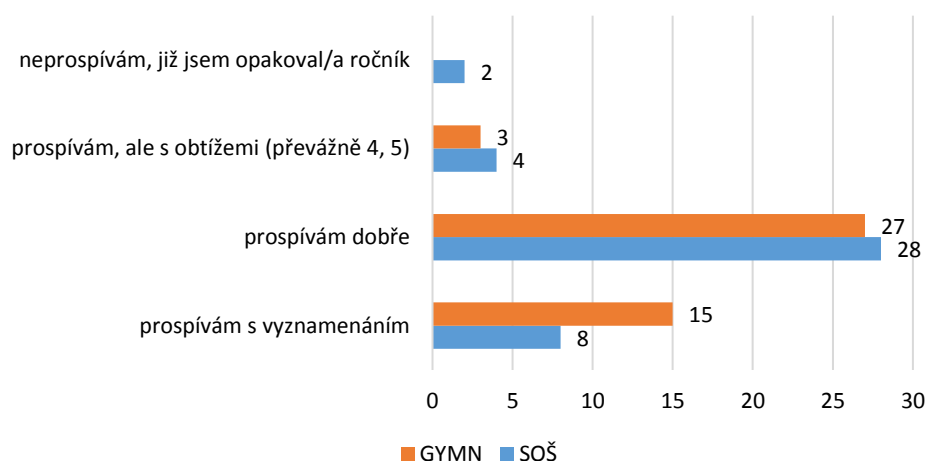
Při detailnějším průzkumu dat školních výsledků a preferovaného způsobu trávení volného času (otázky. 12, 13, 14, 22 a 21) byla potvrzena hypotéza H_2 : *U studentů s horším studijním výsledkem převažuje pasivní trávení volného času.*

Pravidelná školní docházka

Graf 25 – Pravidelná školní docházka (Vlastní zpracování)

Školní výsledky

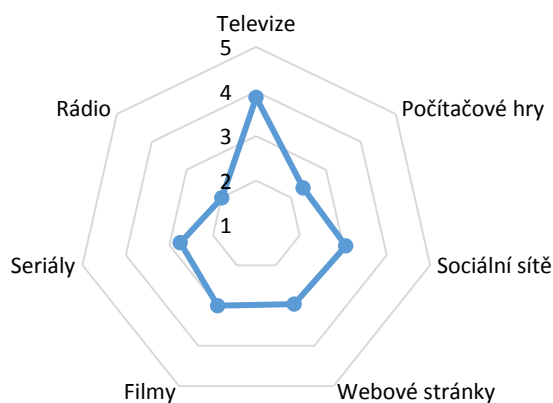

Graf 26 – Školní prospěch respondentů

Vztah k sociálně negativním projevům chování (Otázka dotazníku 23-31)

Poslední část dotazníku byla věnována sociálně negativním projevům chování a vztahu ke kriminalitě jako takové. Respondenti měli za úkol ohodnotit vybraná média na stupnici 1-5 (1 = nejméně, 5 = nejvíce) dle četnosti výskytu tématu kriminality v nich. Výsledky byly zobrazeny do pavoukového grafu, který zachycuje hodnocení jednotlivých médií na použité stupnici. Jednotlivé osy zobrazují průměrné ohodnocení výskytu tématu kriminality v daných médiích. Nejčastějším médiem, kde se žáci opakovaně setkávají s tímto tématem, je televize, následně shodně ohodnotili sociální sítě, webové stránky a v nejmenším měřítku se s kriminalitou setkávají v rádiu a v počítačových hrách.

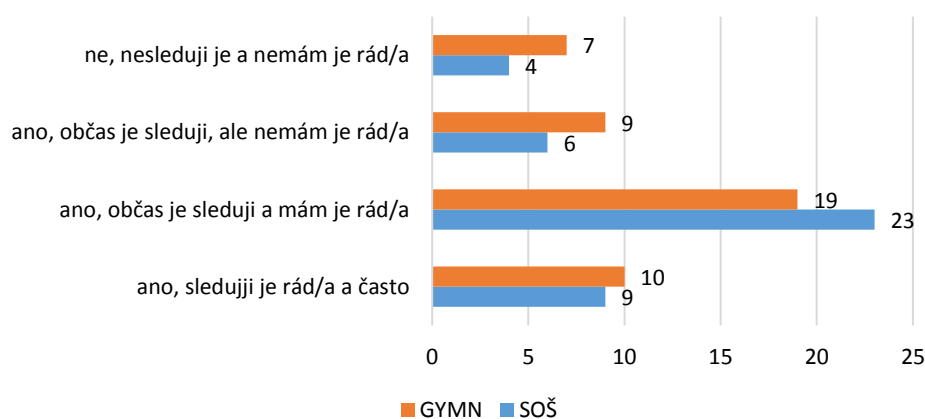
Četnost výskytu téma kriminality v médiích

Graf 27 – Média a kriminalita (Vlastní zpracování)

Naprostá většina respondentů sleduje seriály nebo filmy s tématem násilí či kriminality, 22% všech dotázaných má tyto pořady v oblíbě a často se na ně dívá, 13% pak uvedlo, že tyto pořady nesleduje a nemá je rád (zde šlo především o dívky).

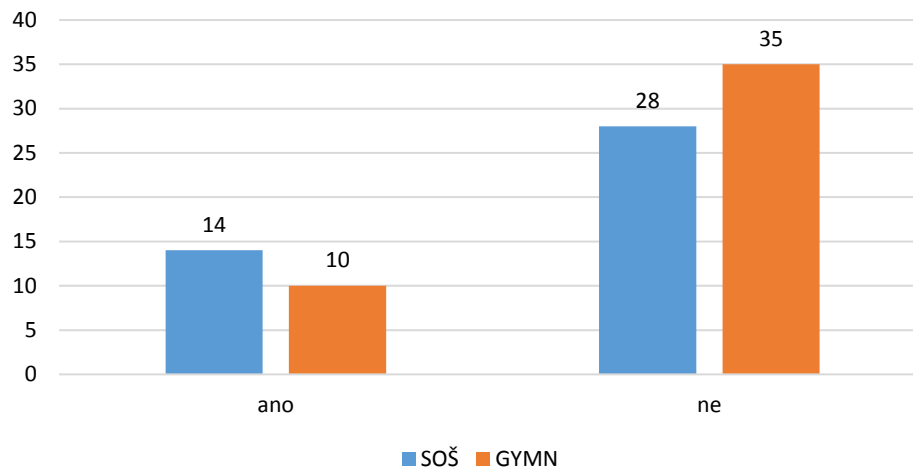
Oblíbenost filmů/seriálů s násilným či kriminálním dějem

Graf 28 – Oblíbenost filmů, seriálů s násilným či kriminálním dějem (Vlastní zpracování)

Respondenti také odpovídali na otázku, jestli někdy spáchali nějaký trestný čin. Z výsledků je zřejmé, že studenti učňovských oborů jsou více náchylnější k projevům sociálně negativního jednání.

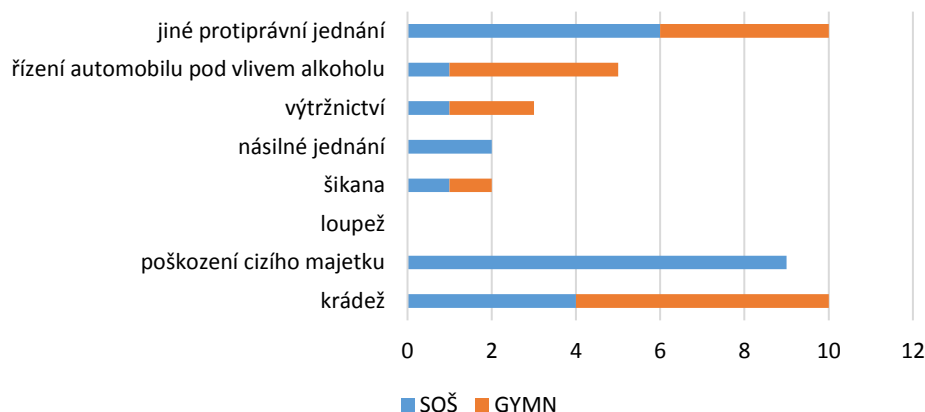
Spáchání sociálně negativního projevu jednání

Graf 29 - Spáchání sociálně negativního projevu chování (Vlastní zpracování)

Respondenti následně měli vybrat, jaký negativně sociální projev jednání spáchali. Žáci nejvíce uváděli, že se dopustili krádeže, jiného protiprávního jednání a poškození cizího majetku. Žáci gymnázia se dopouštěli nejvíce krádeží a řízení automobilu pod vlivem alkoholu. Žáci učňovských oborů se nejčastěji dopouštěli poškození cizího majetku. Jednalo se tedy hlavně o sociálně negativní projevy chování a jednání, které mohou být méně závažné, jako například drobná krádež v obchodě, nebo i více závažné jako řízení automobilu pod vlivem alkoholu, či poškození cizího majetku, které mohou být na hranici kriminálního jednání. Zde bohužel nebyla zjištěna dostatečná data pro detailnější rozbor, a proto se můžeme pouze domnívat, o jakou povahu těchto činů šlo. I přesto bychom na tyto projevy měli pohlížet jako na možné projevy budoucí kriminality mládeže. Dva respondenti učňovských oborů rovněž uvedli, že se dopustili násilného jednání. Bohužel jak již bylo zmíněno, nebyl zjištěn konkrétní případ násilného jednání. Respondenti tento čin nepopsali, nebylo tedy možno ověřit hypotézu H_1 : *Kriminalita mladistvých se objevuje ve větší míře u učňovských oborů než u gymnazistů*, která z dosažených výsledků (otázky 25, 26, 27) nemohla být potvrzena, ale můžeme konstatovat, že více sociálně negativních jevů chování se dopouštějí studenti učňovských oborů.

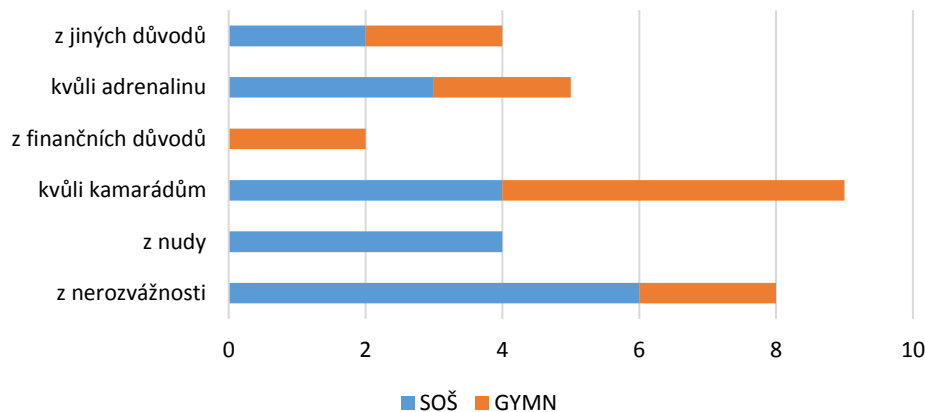
Povaha spáchaného sociálně negativního projevu chování

Graf 30 – Povaha sociálně negativního projevu chování (Vlastní zpracování)

Jako důvod spáchaní sociálně negativního projevu chování respondenti nejčastěji uváděli nerozvážnost a podněcování od kamarádů. Nejméně se pak objevovaly finanční důvody, ty uvedli žáci gymnázia.

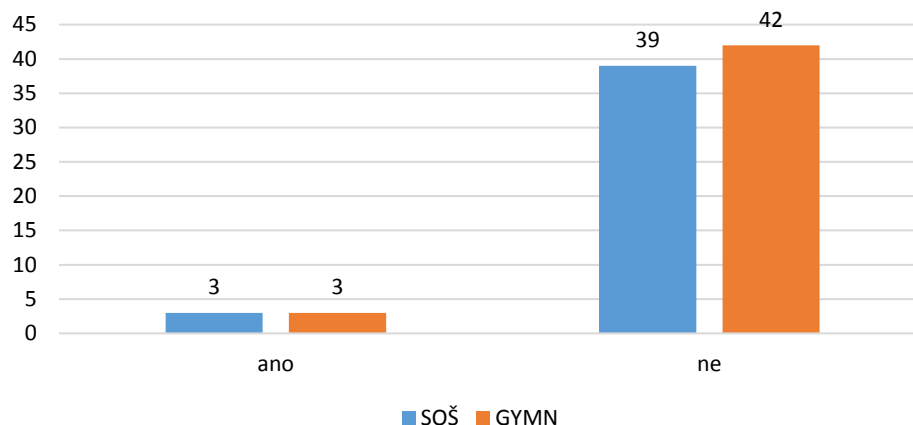
Důvod spáchaní sociálně negativního projevu chování

Graf 31 – Důvod spáchaní sociálně negativního projevu chování (Vlastní zpracování)

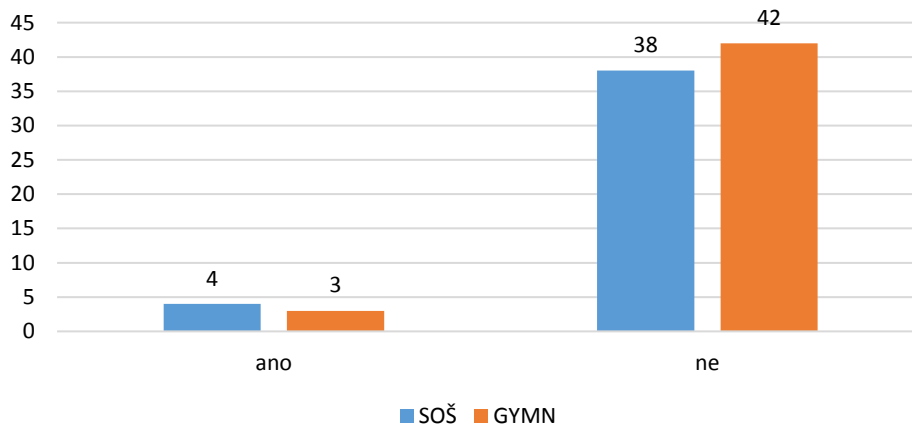
Celkem 6 respondentů přiznalo, že spáchalo sociálně negativní projev chování pod vlivem návykové látky a 7 respondentů rovněž přiznalo, že spáchalo sociálně negativní projev chování pod nátlakem kamarádů.

Spáchání sociálně negativního projevu chování pod vlivem návykové látky

Graf 32 – Spáchání sociálně negativního projevu chování pod vlivem návykové látky (Vlastní zpracování)

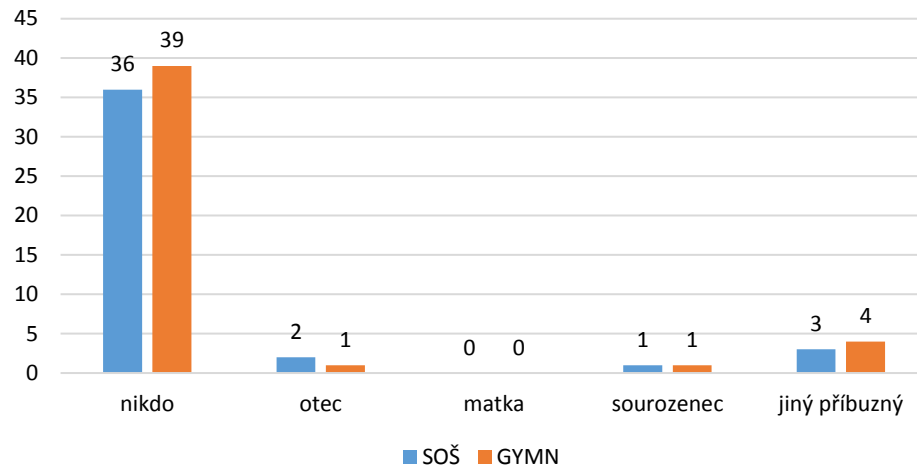
Spáchání sociálně negativního projevu chování pod nátlakem kamarádů

Graf 33 - Spáchání sociálně negativního projevu chování pod nátlakem kamarádů (Vlastní zpracování)

Zajímavostí je, že 14% respondentů uvedlo, že jejich rodinný příslušník je trestně stíhán. Tři respondenti uvedli, že trestně stíhán je jejich otec, u dvou respondentů to byl sourozenec a u 7 respondentů jiný rodinný příslušník. Počet respondentů, kteří mají trestně stíhaného rodinného příslušníka, byl ve zkoumaném vzorku mezi jednotlivými žáky škol totožný.

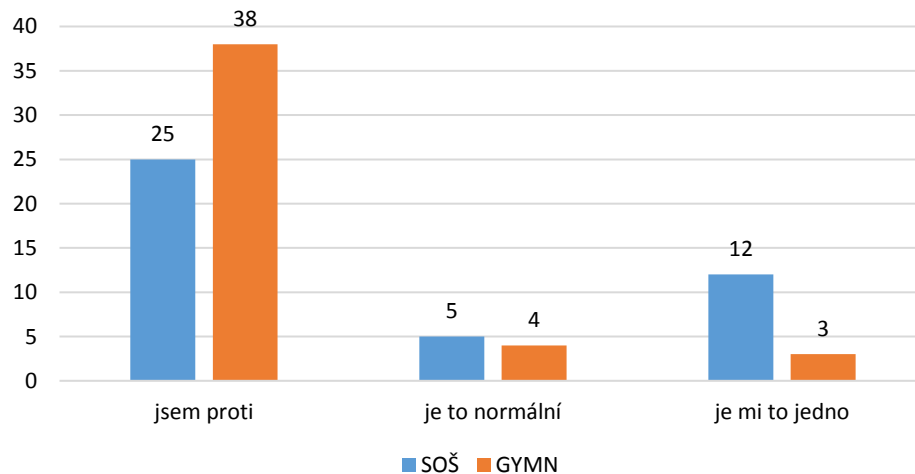
Trestně stíhaná osoba v rodině

Graf 34 - Trestně stíhaná osoba v rodině respondentů (Vlastní zpracování)

Poslední otázkou šetření bylo vyjádření názoru respondentů na téma kriminality. 72% respondentů uvedlo, že jsou proti kriminálnímu jednání. 10% všech dotázaných pak kriminalitu považuje za něco přirozeného. Bylo to 5 žáků učňovského oboru a 4 žáci gymnázia, z těchto 9 se 2 žáci dopustili sociálně negativního projevu chování. Zbýlých 17% procent uvedlo, že jim je toto téma lhostejné. Byli to převážně studenti učňovských oborů ve věku 17 a 16 let, z nichž 5 uvedlo, že spáchali sociálně negativní projev chování.

Názor na kriminalitu

Graf 35 – Názor respondentů na kriminalitu (Vlastní zpracování)

Z výsledků dotazníků (otázky 1, 2, 4, 5, 6, 9, 25, 26 a 27) nebyla potvrzena hypotéza H_3 : *U žáků s projevy sociálně negativního jednání a chování plní rodina své funkce jen částečně, nebo je neplní vůbec.* Žáci, kteří se dopustili sociálně negativního projevu jednání a chování z větší části uváděli, že jejich rodinná atmosféra doma je

dobrá, dobře vycházejí se svými rodiči, rodiče se o ně zajímají a mají o jejich způsobu trávení volného času povědomí a rovněž s nimi tráví svůj volný čas. Hypotéza H₃ se tedy nepotvrdila.

3.8 Shrnutí poznatků z řízených rozhovorů

V rámci provádění kvalitativního průzkumu pomocí neformálních rozhovorů bylo náhodně vybráno pět žáků středních škol (Střední průmyslová škola, Obchodní Akademie a Střední odborná škola). Jednalo se o čtyři žáky maturitních oborů s technickým, ekonomickým zaměřením a jednoho žáka učňovského oboru. Rozdělení dle pohlaví bylo následující: tři chlapci a dvě dívky, ve věku: 18, 16, 17, 17 a 18 let. Rozhovor probíhal neformálně, respondenti byli k průzkumu vstřícní a na otázky odpovídali bez sebemenších problémů.

Rodina

Většina respondentů pocházela z úplné rodiny, rodiče spolu žili v manželském svazku. Pouze jeden respondent pocházel z neúplné rodiny, byl vychováván pouze matkou, s otcem se respondent nestýkal. Vzdělání rodičů bylo středoškolské s maturitou a vysokoškolské. Většina dotazovaných měla minimálně jednoho sourozence. Respondenti s rodiči vycházeli dobře, uváděli, že se s nimi pouze občas neshodnou. Výchovu rodičů označili všichni za spravedlivou, kdy se o nastolených pravidlech diskutuje, a mohou se upravovat. Respondent žijící pouze s matkou uváděl, že jeho výchova je spíše volná, jelikož matka díky službám v nemocnici jako zdravotní sestra a dalšímu zaměstnání v ordinaci není příliš doma. Rodinná atmosféra byla rovněž podle respondentů dobrá, většina uváděla, že se případně rodiče mezi sebou občas neshodnou, pouze jeden z respondentů uvedl, že se rodiče často hádají. Rodiče respondentů byli všichni zaměstnaní, dva uvedli, že jejich rodiče vykonávají další zaměstnání (respondent žijící pouze s matkou a respondent, který uvedl, že se jeho otec ve volném čase věnuje svému koníčku a v něm podniká).

Volný čas a způsob jeho trávení

Většina respondentů uvedla, že se jejich rodiče většinou zajímají o to, jak tráví volný čas. Obě dotazované dívky uvedly, že se jejich rodiče vždy zajímají o to, jak a s kým tráví svůj volný čas. Všichni respondenti odpověděli, že rodiče většinou pravdivě informují o způsobu trávení svého volného času. Z rozdělení volného času dotázaných respondentů vyplynulo, že průměrně 22% času tráví sami, 18% s přítelem či přítelkyní, 22% s rodinou a 38% s kamarády. Respondenti rovněž preferovali aktivní způsob trávení svého volného času. Svůj volný čas s rodinou trávili většinou výlety, rodinnými návštěvami, sportem či pomocí v domácnosti. Respondenti uváděli, že se dokáží ve svém volném čase obejít bez mobilního telefonu, rovněž ale přiznali, že ho ve svém volném čase většinou využívají, aniž by si to více uvědomovali, používají ho již automaticky, například ke zhotovení fotek na výletě či při sportovních aktivitách atd.

Vrstevnícká skupina, příslušnost k uzavřené skupině lidí

Dotazovaní uváděli, že se více kamarádí se stejně starými vrstevníky, většinou se spolužáky či bývalými spolužáky. Většina uvedla, že byla členem party, naopak nikdo neuvedl, že by byl členem gangu či obdobné skupiny. Respondenti střídavě uváděli, že je pro ně důležité i nedůležité být členem uzavřené skupiny lidí, kdy větší podíl měla odpověď nedůležité.

Zkušenost s návykovými látkami

Většina respondentů přiznala občasné užívání alkoholu, rovněž dva z respondentů přiznali fakt, že zkusili drogu, v tomto případě to byli chlapci, kteří přiznali vyzkoušení marihuany.

Školní výsledky a docházka

Školní docházku ohodnotili všichni respondenti jako pravidelnou bez chodení za školu. Všichni respondenti rovněž uvedli, že jejich studijní výsledky jsou dobré.

Vztah k sociálně negativním projevům chování

Ohodnocení četnosti výskytu tématu kriminality v médiích bylo obdobné jako v hlavním dotazníkovém šetření. Nejvíce respondenti uváděli, že s tímto tématem přicházejí do styku v televizi, na sociálních sítích, webu a ve filmech, nejméně to pak bylo v rádiu. Všichni chlapci pak uváděli, že občas a rádi sledují seriály a filmy s tematikou násilí a kriminality, líbí se jim. Jako důvod obliby uvedli napínavost a akčnost děje. Z dotázaných nikdo neuvedl, že by spáchal trestný čin, dotazovaní rovněž popřeli, že by za svůj život spáchali jakýkoliv sociálně negativní projev jednání či chování (např. záškoláctví, krádež, poškození cizí věci, atd.). V rodinách respondentů nebyl rovněž nikdo trestně stíhán. Na otázku jak vnímají kriminalitu, čtyři respondenti odpověděli, že jsou proti, jeden pak uvedl, že je rovněž proti kriminalitě, nicméně že toto téma je tak často uváděno v médiích, že by to většina mohla brát jako něco, co patří k životu.

3.9 Dílčí výsledky

Statistiky dle předešlého šetření uvedly, že kriminalita mládeže poklesla. Výsledky našeho empirického šetření tuto tendenci potvrzují. Empirické šetření potvrdilo, že i přes různá rodinná uskupení, převládá klasický rodinný model a většina dotazovaných žije v úplné rodině s oběma svými rodiči, kteří jsou v manželském svazku. Většina respondentů se rovněž shodla, že jsou vychováni v rodině, s rodiči dobře vycházejí a rodiče se zajímají o to, jak tráví svůj volný čas. Tento výsledek byl potvrzen i z výsledků provedených rozhovorů. Nebyla tak tedy ani potvrzena hypotéza, že u žáků s projevy sociálně negativního jednání a chování plní rodina své funkce jen částečně, nebo je neplní vůbec. Rovněž byla vyvrácena hypotéza, že volnější rodičovská výchova je v rodinách, kde jsou rodiče rozvedení, nebo spolu nežijí a že tento rodinný model je běžnější u žáků učňovských oborů.

Z výsledků dotazníkového šetření a rozhovorů vyplynulo, že není velký rozdíl ve způsobu trávení volného času mezi studenty učňovských oborů a studenty gymnázia. Obě zkoumané skupiny preferují aktivní trávení volného času a svůj volný čas rozdělují obdobně mezi jednotlivé subjekty v tomto pořadí: sám/sama, s rodinou, kamarády, s přítelkyní/přítelem. Avšak byla potvrzena hypotéza, že žáci s horšími studijními výsledky preferují pasivní trávení svého volného času. Se svou rodinou současná mládež tráví volný čas většinou aktivně ve formě výletů, nebo pasivně při sledování televize či návštěva kina. Z výsledků byla také potvrzena hypotéza, že současná mládež se svou rodinou tráví méně jak 30% svého volného času. I přesto, že v dnešní době je telefon či počítač nerozlučným přítelem současné mládeže, žáci uvedli, že se bez těchto médií dokáží při trávení svého volného času obejít, zde však záleží, jestli tomu tak opravdu je, jelikož z rozhovorů vyplynulo, že v realitě je to daleko obtížnější, než si dotazovaní myslí. Dotazovaní respondenti se následně přiznali k tomu, že svůj mobilní telefon ve svém volném čase již využívají automaticky, aniž by si to uvědomovali (např. pořizování fotografií volnočasových aktivit, sdílení na profil atd.).

Pro současnou mládež je důležité patřit do uzavřené skupiny lidí. Byla však vyvrácena hypotéza, že tato skutečnost je více důležitá pro žáky učňovských oborů. Byl rovněž potvrzen trend současné mládeže, a to, že konzumace alkoholu a zkušenost s alkoholem je něco zcela běžného a to i v případě osob mladšího věku než po dovršení 18. let.

Mládež se vymezuje proti kriminalitě, většina uvedla, že nespáchala žádný kriminální čin. Povaha přiznaných činů byla hlavně na úrovni sociálně negativních projevů chování, především pak poškození cizí věci a drobných krádeží. Rovněž bylo prokázáno, že mezi hlavní důvody k spáchání sociálně negativních projevů chování patří nuda, nerozvážnost a nátlak kamarádů. Hlavní hypotéza průzkumu nebyla potvrzena. Více negativně sociálních projevů chování bylo spácháno studenty učňovských oborů, dokonce 2% respondentů se přiznalo ke spáchání násilného jednání, ale bohužel nemůžeme soudit, jestli se jednalo již o kriminalitu, respondenti v tomto neposkytli více údajů. Můžeme tedy konstatovat pouze fakt, že negativně sociálního projevu chování se ve větší míře dopouštějí studenti učňovských oborů než gymnazisté. Z výsledků provedeného rozhovoru je zřejmé, že se nikdo nepřiznal k sociálně negativnímu projevu chování či jednání.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo s oporou o analýzu odborné literatury a dosavadní empirická šetření popsat a kvalifikovat sociálně negativní projevy současné mládeže.

Cíl práce byl naplněn. Při zpracování práce se však objevilo i několik problémů, které je nutno zmínit. Předně nejasněná stanoviska k pojmosloví, malá metodologická zkušenost autora s empirickým šetřením a výběr respondentů z hlediska věkového rozpětí.

Z analýzy odborné literatury a zdrojů je patrné, že současná kriminalita mládeže má sestupnou tendenci, nicméně bychom ji neměli podceňovat, jelikož právě sociálně negativní projevy chování jsou ty, které jsou živnou půdou pro její vznik a rozvoj. Pro současnou mládež není v dnešní době vůbec jednoduché se ve složitě fungující společnosti orientovat. Současná mládež je díky novým technologiím, mediálnímu zahlcení a virtuálnímu světu nucena se neustále orientovat a vyrovnávat s měnícími se podmínkami současného světa. Digitální technologie se staly natolik součástí každodenního života mladých lidí, že si ani neuvědomují, jak často je užívají.

Na druhou stranu se ukazuje, že i přes velký vliv virtuální reality je mladá generace schopna odlišit řadu aspektů sociálního života kolem sebe a je při utváření své vlastní identity stále věrná reálným životním vzorům před těmi mediálně nereálnými (viz L. Stašová, G. Slaninová a I. Junová (2015)). I přes tento fakt je však stále důležitá mediální výchova, a to hlavně kvůli dynamicky se měnícímu virtuálnímu prostředí. Mediální výchova je důležitá nejenom v rodině, jakožto hlavnímu činiteli, který mládež ovlivňuje, ale také ve škole a veřejném prostoru. Důležitá je i samotná rodinná výchova a adekvátní rodičovský dohled, který může pomoci eliminovat samotné projevy sociálně negativních druhů jednání a chování současné mládeže už tím, že je rodina vede výchovou ke správným hodnotám, poskytuje optimální vzorce chování a jednání a bude s nimi aktivně i pasivně trávit jejich volný čas.

Provedené empirické šetření ukázalo následující závěry, rodiče se o současnou mládež a jejich způsob trávení volného času stále zajímají, bez ohledu na navštěvovanou školu či rodinné uskupení. Současná mládež se svou rodinou tráví volný čas většinou aktivně ve formě výletů, nebo pasivně při sledování televize či návštěv kina. Mládež se svou rodinou tráví méně jak 30% svého volného času. Současná mládež se vymezuje proti kriminalitě, povaha přiznaných činů je na úrovni sociálně negativních projevů chování, především pak poškození cizí věci a krádeže. Z dosažených dat bohužel nebylo zjištěno, jak moc byly tyto sociálně negativní projevy chování závažné. Rovněž výzkum ukázal, že mezi hlavní důvody k páchání sociálně negativních projevů chování patří nuda, nerozvážnost a nátlak kamarádů. Z provedeného výzkumu též vyplynulo, že negativně sociálního projevu chování se ve větší míře dopouštějí studenti učňovských oborů než gymnazisti.

Dosažené výsledky však musíme brát s rezervou, neboť vzorek respondentů nebyl dostatečně reprezentativní a věkové rozpětí respondentů ohraničené 15 – 19

lety může být zavádějící, jelikož může jít o různou sociální vyspělost a intelektuální vyzrállost respondentů.

Doporučením tedy je sledovat povahu sociálně negativních projevů chování a jednání jako potenciální kriminalitu mládeže. Vzhledem k tomu, že mládež se rodí již do sociální složky svého životního pole, je důležité ji vychovávat a vzdělávat v tom, co je ještě sociálně přijatelné a co nikoliv. Eliminací negativně sociálních projevů chování současné mládeže může být i zavedení tzv. doporučené večerky pro děti a mladistvé (zavedena již ve dvou městech ve Finsku). Jedná se o doporučení pro rodiče, do kdy mohou být jejich děti venku dle jednotlivých věkových skupin (s prodlouženou dobou o víkendu). Doba večerky by se stanovila díky online hlasování, tudíž sami rodiče by se podíleli na vytyčení pravidel pro své děti. Cílem tohoto opatření je eliminovat právě negativně sociální projevy chování mladistvých a podpořit čas strávený v rodinném kruhu. I zde se však jedná pouze o doporučení a vždy záleží na samotných rodičích, jak se k životosprávě svých dětí postaví. Rovněž je otázkou, jak by tato pravidla byla přijata současnou českou mládeží a rodiči, jelikož každá země se vyznačuje jinou kulturou a výchovnými zvyky.

Seznam použité literatury

Monografické publikace

- [1] DLOUHÁ, Jana, Jiří DLOUHÝ a Václav MEZŘICKÝ, ed. *Globalizace a globální problémy: sborník textů k celouniverzitnímu kurzu "Globalizace a globální problémy" 2005-2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí, 2006. ISBN 80-870-7601-X.
- [2] HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-327-7.
- [3] *Kniha abstraktů - Konference ČSS: Česká společnost a sociologie diagnózy a perspektivy (1918-2018)* 28.-30.11.2018 Hradec Králové. Hradec Králové, 2018.
- [4] KNOTOVÁ, Dana. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7077-6.
- [5] LIESSMANN, Konrad Paul. *Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění*. Praha: Academia, 2008. XXI. století. ISBN 978-80-200-1677-5.
- [6] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3678-258.
- [7] MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 9788024745800.
- [8] MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- [9] *Mravní nemoci mládeže a jejich prevence: sborník příspěvků z 6. konference ČPdS 9. října 1997*, Brno. Brno: Konvoj, 1998. ISBN 80-85615-70-3.
- [10] *Pedagogica Actualis VII.: Edukačné prostredie a kultúra*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2015. ISBN 978-80-8105-709-0.
- [11] PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky II.: Vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. Praha: SPN, 1967.
- [12] SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 8086320332.
- [13] SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-722-9042-8.
- [14] SEMRÁD, Jiří, Alena VALIŠOVÁ, Pavel ANDRES a Milan ŠKRABAL. *Výchova, vzdělávání a výzvy nové doby: revue littéraire mensuelle*. Brno: Paido, 2016. ISBN 978-807-3152-581.
- [15] STAŠOVÁ, Leona, Gabriela SLANINOVÁ a Iva JUNOVÁ. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-807-4355-677.
- [16] VANĚČEK, David a kol., *Didaktika technických odborných předmětů*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2016. ISBN 978-80-01-05991-3.
- [17] VEBER, Jaromír. *Digitalizace ekonomiky a společnosti: výhody, rizika, příležitosti*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-554-4.
- [18] ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-864-7308-2.

Elektronické zdroje

- [19] *Bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/>

- [20] Citáty slavných osobností. *Citáty slavných osobností: Největší sbírka citátů, myšlenek a aforismů* [online]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/265501-john-ruskin-ukolem-prave-vychovy-neni-jen-abychom-primeli-lid/>
- [21] DIBLÍKOVÁ, Simona. Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016. *Institut pro kriminologii a sociální prevenci* [online]. 2017 [cit.2018-11-05]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/445.pdf>
- [22] *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let* [online]. 2011 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1310479648.pdf>
- [23] KAMINSKÝ, Daniel. *Průmysl 4.0 a čtvrtá průmyslová revoluce* [online]. 08.06.2016 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.mmspektrum.com/clanek/prumysl-4-0-a-ctvrta-prumyslova-revoluce.html>
- [24] Kriminalita za rok 2017. *Policie České republiky* [online]. 2018, 26.1.2018. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kriminalita-za-rok-2017.aspx>
- [25] KUČERA, Štěpán. *Růst a pokrok nejsou totéž, říká ekologická ekonomka Nada Johanisová* [online]. 17.10.2018 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: www.novinky.cz/kultura/salon/486086-rust-a-pokrok-nejsou-totez-rika-ekologicka-ekonomka-nada-johanisova.html
- [26] *NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ* [online]. 31.8.2015 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>
- [27] OREL, Miroslav, Radko OBEREIGNERŮ a Andrej MENDEL. *Vybrané aspekty sebepojetí dětí a adolescentů* [online]. Křížkovského 8, 771 47 Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016 [cit. 2018-12-19]. ISBN 978-80-244-4991-3.
- [28] PAVELCOVÁ, Tereza. *Církev ztratila roli nositelky hodnot. Polovině Čechů se o víře nechce mluvit. Christnet* [online]. 14.3.2018, [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: http://www.christnet.eu/clanky/6034/cirkev_ztratila_rolu_nositelky_hodnot_polovine_cechu_se_o_vire_nechce_mluvit.url
- [29] *Policie České republiky* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>
- [30] PREISSOVÁ KREJČÍ, Andrea a Libuše ČADOVÁ. *HODNOTOVÁ ORIENTACE A ŽIVOTNÍ POSTOJE SOUČASNÝCH ADOLESCENTŮ* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2018-12-30].
- [31] POTMĚŠILOVÁ, Petra a Milena ÖBRINK HOBZOVÁ, *Sborník z konference Mládež a hodnoty 2018: Výchova k hodnotám v kontextu pluralitní multikulturní společnosti* [online]. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018 [cit. 2018-12-13]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=axl9DwAAQBAJ&pg=PA56&lpg=PA56&dq=unesco+a+pojet%C3%AD+ml%C3%A1de%C5%BEE&source=bl&ots=EqxjU726vW&sig=cGCASfX0srxD-SJ8ILHg0bLbmzc&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKewi35vHaOKLfAhUItIsKHSaMDsMQ6AEwBHoE-CAAQAQ#v=onepage&q=unesco%20a%20pojet%C3%AD%20ml%C3%A1de%C5%BEE&f=false>
- [32] *Rozhovor s psychologičkou: vliv rozvodu na chování dítěte* [online]. 3.2.2016 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.pnsp.cz/cs/novinky/aktualne/rozhovor-s-psycholozkou-vliv-rozvodu-na-chovani-ditete-317/>
- [33] SHARIFF, Azim F. *Divergent Effects of Beliefs in Heaven and Hell on National Crime Rates. PLOS: Divergent Effects of Beliefs in Heaven and Hell on National Crime Rates* [online]. 18.6.2012 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0039048>

- [34] *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/MI%C3%A1de%C5%BE>
- [35] ŠTAMPACH, Ivan. *Humanismus a demokracie, co napřed?* [online]. 26.3.2012 [cit. 2018-12-3]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/12855-humanismus-a-demokracie-co-napred>
- [36] Víra v peklo snižuje kriminalitu. *Český rozhlas: Víra v peklo snižuje kriminalitu* [online]. 20.6.2012 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/vira-v-peklo-snizuje-kriminalitu-6628794>
- [37] *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2017-168061/>
- [38] ZACHOVÁ, Aneta. Unii trápí nerovnost mezi bohatými a chudými. Globalizace je příčinou i řešením. *Euractive* [online]. [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/unii-trapi-nerovnost-mezi-bohatymi-a-chudymi-globalizace-je-pricinou-i-resenim/>

Seznam grafů

Graf 1 - Registrovaná a objasněná kriminalita 2008-2017 (Vlastní zpracování [29]).....	31
Graf 2 - Rozdělení kriminality dle věkové struktury (Vlastní Zpracování [21])	32
Graf 3 – Kriminalita spáchána mladistvými v roce 2017 (Vlastní zpracování [24])	33
Graf 4 – Rozdělení respondentů dle pohlaví (Vlastní zpracování).....	39
Graf 5 – Věkové rozdělení respondentů (Vlastní zpracování).....	39
Graf 6 – S kým respondenti žijí v domácnosti (Vlastní zpracování)	40
Graf 7 – V jakém vztahu žijí rodiče respondentů (Vlastní zpracování).....	41
Graf 8 - Poměr respondentů, kteří mají sourozence (Vlastní zpracování).....	41
Graf 9 – Jak respondenti vycházejí se svými rodiči (Vlastní zpracování).....	42
Graf 10 - Rodičovská výchova v rodině respondentů (Vlastní zpracování).....	42
Graf 11 – Rodinná atmosféra (Vlastní zpracování).....	43
Graf 12 – Rodiče a jejich zaměstnanost (Vlastní zpracování).....	44
Graf 13 – Rodič má více zaměstnání (Vlastní zpracování)	44
Graf 14 - Zájem rodičů o trávení volného času respondentů (Vlastní zpracování)	45
Graf 15 - Mají rodiče povědomí o způsobu trávení volného času respondentů (Vlastní zpracování).....	46
Graf 16 - S kým nejvíce respondenti tráví svůj volný čas (Vlastní zpracování).....	46
Graf 17 - Preferovaný způsob trávení volného času (Vlastní zpracování)	47
Graf 18 - Možnost absence mobilu a počítače při trávení volného času (Vlastní zpracování).....	48
Graf 19 - Věková struktura vrstevnické skupiny (Vlastní zpracování)	49
Graf 20 - Členství v partě (Vlastní zpracování)	49
Graf 21 - Členství v sektě či gangu (Vlastní zpracování).....	50
Graf 22 - Jak je důležité být součástí uzavřené skupiny lidí, party (Vlastní zpracování)	50
Graf 23 - Zkušenost a vztah k alkoholu (Vlastní zpracování).....	51
Graf 24 - Zkušenost a vztah k drogám (Vlastní zpracování)	52
Graf 25 – Pravidelná školní docházka (Vlastní zpracování).....	53
Graf 26 – Školní prospěch respondentů.....	53
Graf 27 – Média a kriminalita (Vlastní zpracování)	54
Graf 28 – Oblíbenost filmů, seriálů s násilným či kriminálním dějem (Vlastní zpracování).....	54
Graf 29 - Spáchání sociálně negativního projevu chování (Vlastní zpracování).....	55
Graf 30 – Povaha sociálně negativního projevu chování (Vlastní zpracování).....	56
Graf 31 – Důvod spáchání sociálně negativního projevu chování (Vlastní zpracování)	56
Graf 32 – Spáchání sociálně negativního projevu chování pod vlivem návykové látky (Vlastní zpracování)	57
Graf 33 - Spáchání sociálně negativního projevu chování pod nátlakem kamarádů (Vlastní zpracování)	57
Graf 34 - Trestně stíhaná osoba v rodině respondenta (Vlastní zpracování).....	58

Graf 35 – Názor respondentů na kriminalitu (Vlastní zpracování)	58
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 - – Vývoj kriminality mládeže v letech 2008-2017 (Vlastní zpracování [29])	32
---	----

Seznam použitých zkratk a symbolů

SOŠ	Střední odborná škola
GYMN	Gymnázium

Seznam příloh

Příloha I Dotazník

Příloha I: Dotazník

Vážený studente,

mé jméno je Jan Klimeš, v rámci své bakalářské práce na Českém vysokém učení technickém v Praze, zpracovávám dotazníkové šetření na téma „Kriminalita mládeže a výchova“.

Dotazník je zcela anonymní, jeho výsledky budou použity pouze pro mé studijní účely, z tohoto důvodu vás žádám o pravdivé vyplnění odpovědí.

Za vyplnění dotazníku vám děkuji. Jan Klimeš

1. Žiji s:
 - a) s oběma rodiči
 - b) pouze s jedním ze svých rodičů
 - c) s někým jiným, s kým (prosím doplň)

2. V jakém vztahu žijí tvoji rodiče?
 - a) moji rodiče žijí v manželském svazku
 - b) moji rodiče spolu žijí, ale nejsou manželé
 - c) moji rodiče jsou rozvedení/nebo spolu nežijí
 - d) moje matka/otec je svobodná/ý a vychovává mne sama/sám
 - e) jeden rodič již zemřel

3. Máš sourozence?
 - a) ano
 - b) ne

4. S rodiči vycházím:
 - a) výborně, nemáme žádné spory
 - b) dobře, občas se s nimi neshodnu
 - c) máme časté rozepře
 - d) špatně, vůbec s nimi nevycházím

5. Rodičovská výchova u nás doma je dle mého názoru:
 - a) velmi přísná, časté tresty, o pravidlech se nediskutuje
 - b) spravedlivá, o pravidlech se diskutuje
 - c) velmi volná, dělám si co chci

6. Jaká je u mne v rodině atmosféra?
 - a) příjemná, klidná
 - b) rodiče se občas hádají, jinak je vše v pořádku
 - c) rodiče se často hádají
 - d) rodiče se o mne nezajímají
 - e) atmosféra je špatná (alkohol, atd.)

7. Jsou tvoji rodiče zaměstnaní?
 - a) ano oba
 - b) ano, pouze jeden z rodičů
 - c) ne, jsou nezaměstnaní
 - d) ne, jsou již v důchodu

8. Vykonává u tebe v rodině rodič více zaměstnání (tzv. přivydělává si ke své hlavní práci)?

- a) ne
- b) ano, jeden z mých rodičů
- c) ano, oba moji rodiče

9. Zajímají se tvoji rodiče o to, jak a s kým trávíš svůj volný čas?

- a) ano, vždy se o to zajímají
- b) ano, většinou je to zajímavá
- c) ne, většinou se o to nezajímají
- d) ne, vůbec se nezajímají

10. Mají rodiče povědomí o tom, s kým trávíš svůj volný čas?

- a) ano vždy
- b) většinou ano
- c) někdy
- d) nikdy

11. S kým trávíš svůj volný čas?

Rozděl % mezi jednotlivé subjekty, souhrn všech subjektů ti musí dát dohromady 100%

Sám/sama:	%
S přítelkyní/přítelem:	%
S rodinou:	%
Kamarády:	%
S někým jiným:	% uved' s kým :.....

12. Jaký způsob trávení volného času preferuješ?

- a) AKTIVNÍ (sport, koníčky a zájmy, s rodinou, apod.)
- b) PASIVNÍ (TV, hraní na PC, komunikace na mobilu, nuda, hospody, bary, s kamarády, atd.)

13. Jakým způsobem trávíš volný čas se svou rodinou?

14. Obejdeš se při trávení svého volného času bez mobilu či počítače?

- a) ano
- b) velmi těžko
- c) ne

15. Kamarádíš se spíše:

- a) se stejně starými kamarády
- b) se staršími kamarády
- c) s mladšími kamarády

16. Byl jsi nebo jsi členem party?

- a) ano
- b) ne

17. Byl jsi nebo jsi členem sekty či gangu?

- a) ano
- b) ne

18. Jak je pro tebe důležité být součástí uzavřené skupiny lidí, party?
- a) velmi důležité
 - b) důležité
 - c) nedůležité

19. Jaký je tvůj vztah k alkoholu?
- a) jsem abstinent
 - b) občasné užívání bez opilosti, zřídka kdy se opiji
 - c) častější užívání alkoholu s opilostí
 - d) časté užívání alkoholu

20. Jaký máš vztah k drogám?
- a) dosud jsem drogu nevyzkoušel/a
 - b) drogu jsem vyzkoušel/a, ale pravidelně ji neužívám
 - c) drogy užívám

21. Je tvá školní docházka pravidelná?
- a) ano
 - b) ne, ale nemám více než 20 neomluvených hodin
 - c) ne, mám více než 20 neomluvených hodin

Pokud pravidelně nenavštěvuješ školu, tak jaký je pro to důvod?

- a) nudím se
- b) nechci studovat
- c) jiný (prosím doplň)

Jak trávíš svůj čas místo školy? (prosím doplň v případě, že chodíš za školu)

22. Jaké jsou tvoje školní výsledky?
- a) prospívám s vyznamenáním
 - b) prospívám dobře
 - c) prospívám, ale s obtížemi (převážně 4,5)
 - d) neprospívám, již jsem opakoval/a ročník

23. Ve kterých médiích, které sleduješ či posloucháš se nejvíce objevuje téma kriminality?

Ohodnoťte na stupnici 1-5 (1- nejméně, 5 – nejvíce)

TV	1	2	3	4	5
Počítačové hry	1	2	3	4	5
Sociální sítě	1	2	3	4	5
Webové stránky	1	2	3	4	5
Filmy	1	2	3	4	5
Seriály	1	2	3	4	5
Rádio	1	2	3	4	5

24. Sleduješ filmy či seriály, ve kterých dochází k násilí v podobě střelby, rvaček, vraždění či zabíjení rád/ a často?

- a) ano, sleduji je rád/a a často
- b) ano, občas je sleduji a mám je rád/a
- c) ano, občas je sleduji, ale nemám je rád/a
- d) ne, nesleduji je a nemám je rád/a

25. Spáchal/a jsi někdy jakékoliv sociálně negativní projev chování?
a) ano
b) ne
26. V případě, že jsi spáchal/a sociálně negativní projev chování, o jaký projev šlo?
(můžeš zakroužkovat více odpovědí)
a) krádež
b) poškození cizího majetku
c) loupež
d) šikana
e) násilné jednání jaké ...
f) výtržnictví
g) řízení automobilu pod vlivem alkoholu
h) jiné protiprávní jednání
27. Pokud jsi spáchal/a sociálně negativní projev chování, z jakého to bylo důvodu?
a) z nerozvážnosti
b) z nudy
c) kvůli kamarádům
d) z finančních důvodů
e) kvůli adrenalinu
f) z jiných (prosím doplň)....
28. Dopustil/a jsi se spáchání sociálně negativního projevu chování pod vlivem alkoholu nebo drog?
a) ano
b) ne
29. Spáchal/a jsi někdy sociálně negativní projev chování pod nátlakem kamarádů?
a) ano
b) ne
30. Byl někdo z tvé rodiny trestně stíhán?
a) ne
b) ano otec
c) ano matka
d) sourozenec
e) jiný příbuzný
31. Jaký je tvůj názor na kriminalitu?
a) jsem proti
b) je to normální
c) je mi to jedno
32. Uveď tvůj věk
..... let
33. Pohlaví
a) muž
b) žena